

The Economic Discourse of the Eighth Government and its Relation to State Intervention

Seyed Saeed Vesali¹, Mojtaba Moayyeri^{2*}

1. Associate Professor, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran. E-mail: saidvesali2005@yahoo.com
2. Ph.D. Student of Sociology, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author). E-mail: moayyeri.mojtaba@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type Research Article	Introduction: The authors went to the officials other than the head of government for the first time and considering ministers involved in the economic area of the eighth government, dealt with discourse analysis of the speeches and documentations of these people.
Article history Received: 13 February 2025 Accepted: 24 February 2025 Published: 17 March 2025	Method: Due to nature of the subject, the present study is qualitative and the Van Dijk (Teun A. van Dijk) discourse analysis technique is used. Van Dijk method specifically formulated, with the aim to reveal techniques which is used to be acceptable and in this way, decode the speech and writing that the aim of this speech and writing is persuasive utterance.
Keywords: Discourse analysis, Eighth government, Economic system, Liberalism, State intervention, Iran.	Findings: The discourse of the eighth government (2001-2005) in economic area, is based on a small government with the least intervention in economy. This is the result which is obtained in this study based on discourse analysis and applying Van Dijk method, through analyzing speeches and documentation of head of government and ministers of "Cooperatives", "Economic Affairs and Finance" and "Labor and Social Affairs". In fact, in this study for the first time, to understand the economic discourse of the eighth government, in addition to the head of the eighth government's speech, discourse analysis of the economic ministers has also been considered in this period.
	Conclusion: Discourse analysis of the speech and documentation of these individuals suggests that economically the dominant approach is based on liberalism, and only one of these four ministers (minister of Cooperatives) strongly opposes such an approach in the area of economic. The research shows that in the investigated period in which the reformist hold the government, the discourse of the head of government and economic authorities is entirely based on the support of the free market system and widening of the private sector, and there is an attempt to move towards a small government, and also in this discourse, there is a distinct boundary between economic and politic, in the sense that economic problems are less tied to political issues.

Cite this article: Vesali, S. & Moayyeri, M. (2024). The Economic Discourse of the Eighth Government and its Relation to State Intervention. *Journal of Sociological Studies of Sustainable Development*, 1(1), 81-103.

©The Author(s).

Publisher: West Tehran Branch

گفتمان اقتصادی دولت هشتم و نسبت آن با مداخله‌گری دولت

سید سعید وصالی^۱، مجتبی معیری^۲*

^۱ دانشیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. saidvesali2005@yahoo.com

^۲ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). moayyeri.mojtaba@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله پژوهشی	مقدمه: نویسندگان برای اولین بار به سراغ مقاماتی غیر از رئیس دولت نیز رفته‌اند و با در نظر گرفتن وزراء مرتبط به حوزه اقتصادی دولت هشتم، به تحلیل گفتمان سخنرانی‌ها و مستندات این افراد پرداخته‌اند.
تاریخچه دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۵ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۶ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۲۷	روش: با توجه به ماهیت موضوع، تحقیق حاضر به روش کیفی است و از تکنیک تحلیل گفتمان ون دایک استفاده شده است. روش ون دایک مشخصاً با این هدف پی‌ریزی شده است که به آشکار کردن شگردهایی بپردازد که برای مقبول واقع شدن به کار می‌رود. و از این طریق به رمز گشایی از گفتار و نوشتاری می‌پردازد که هدف از این گفتار و نوشتار بیان اقناعی است.
کلیدواژه‌ها تحلیل گفتمان، دولت هشتم، نظام اقتصادی، لیبرالیسم، مداخله‌گری دولت، ایران.	یافته‌ها: دولت هشتم (۱۳۸۴-۱۳۸۰) گفتمانش در حوزه اقتصاد، مبتنی بر یک دولت کوچک با کمترین سطح مداخله‌گری در اقتصاد است. این نتیجه‌ای است که در این پژوهش بر مبنای تحلیل گفتمان و به کارگیری شیوه کار ون دایک، از طریق تحلیل سخنرانی‌ها و مستندات رئیس دولت و وزراء «تعاون»، «امور اقتصادی و دارایی» و «کار و امور اجتماعی» در دولت هشتم بدست آمده است. در واقع در این پژوهش برای اولین بار برای شناخت گفتمان اقتصادی دولت هشتم علاوه بر سخن رئیس دولت هشتم، تحلیل گفتمان وزراء اقتصادی این دوره نیز مد نظر قرار گرفته است. تحلیل گفتمان مربوط به گفتار و مستندات این افراد حاکی از آن است که از جهت اقتصادی رویکرد غالب مبتنی بر لیبرالیسم است و فقط یکی از این چهار وزیر (وزیر تعاون) به شدت با چنین رویکردی در حوزه اقتصاد، مخالف است.
	نتیجه‌گیری: پژوهش نشان می‌دهد که در دوره مورد بررسی که جریان اصلاح طلبان، دولت را در اختیار داشتند از جهت اقتصادی، گفتمان رئیس دولت و مقامات اقتصادی کاملاً مبتنی بر حمایت از نظام بازار آزاد و گسترش هر چه بیشتر بخش خصوصی است و تلاش برای حرکت به سمت یک دولت کوچک وجود دارد و ضمناً در این گفتمان، مرز مشخصی میان اقتصاد و سیاست وجود دارد، بدین معنا که کمتر مشکلات اقتصادی به مسائل سیاسی گره زده می‌شوند.

استناد: وصالی، س. و معیری، م. (۱۴۰۳). گفتمان اقتصادی دولت هشتم و نسبت آن با مداخله‌گری دولت. *مطالعات جامعه شناختی توسعه پایدار*، ۱(۱)، ۸۱-۱۰۳.

۸۱

Extended Abstract

Purpose

The policy-making process, appropriate to each government in Iran in each period, leads to the emergence of structures that directly and indirectly affect the legislation and implementation of various welfare categories, which is due to the nature of the economic and political thoughts and ideas of the established governments, especially the heads of government. This means that the role of governments is at the center of influence and different economic conditions will also have a direct relationship with the roles and duties that governments assume, and naturally, the adoption of any approach by governments in each of the developing countries can determine their relationship with the development and welfare conditions of these countries. The subject of this research in relation to Iran has also been formed by considering these same principles. That is, the analysis of the discourse of the eighth government (2001-2005) in the field of economy and its relationship with government interventionism. On this basis, what will be highlighted in this research is the analysis of the discourse of officials related to the economy and welfare. In general, previous studies have been limited to analyzing the discourse of the head of government, while this study has also examined the economic approaches of ministers who are directly related to economic positions in the eighth government, including the ministers of "Cooperation", "Economic Affairs and Finance", and "Labor and Social Affairs". Therefore, for the first time, the authors have also gone to officials other than the head of government and, taking into account the ministers related to the economic sphere of the eighth government, have analyzed the discourse of their speeches and documents. The results of this study can certainly well represent the economic approach of the eighth government to the economy and its relationship with government intervention in the economy. Although twelve years have passed since the eighth government, research conducted on the basis of discourse analysis of post-revolutionary governments, and the eighth government was no exception, has generally focused on the speeches of heads of state (Safari Shali, 2013; Kordoni, 2008). In fact, the discourse analysis conducted in most previous research has been limited to analyzing the discourse of heads of state, while based on initial studies, the orientation of heads of state's speeches is naturally more political, therefore, it is not easy to find economic orientations in their speeches that represent the economic approach of the government in question. Therefore, according to the authors, in order to understand the economic discourse of the eighth government, in addition to the speech of the head of the eighth government, it is also necessary to analyze the discourse of economic officials of the eighth government, including the ministers of "Cooperation", "Economic Affairs and Finance", and "Labor and Social Affairs".

Method

Due to nature of the subject, the present study is qualitative and the Van Dijk (Teun A. van Dijk) discourse analysis technique is used. Van Dijk method specifically formulated, with the aim to reveal techniques which is used to be acceptable and in this way, decode the speech and writing that the aim of this speech and writing is persuasive utterance.

Findings

The discourse of the eighth government (2001-2003) in economic area, is based on a small government with the least intervention in economy. This is the result which is obtained in this study based on discourse analysis and applying Van Dijk method, through analyzing speeches and documentation of head of government and ministers of "Cooperatives", "Economic Affairs and Finance" and "Labor and Social Affairs". In fact, in this study for the first time, to understand the economic discourse of the eighth government, in addition to the head of the eighth government's speech, discourse analysis of the economic ministers has also been considered in this period.

Analysis of Seyyed Mohammad Khatami's texts and speeches shows that he tries to encode democracy in the word "democracy". Analysis of the discourse of his speech shows that the categories that express his economic approaches are not highlighted. Therefore, in his speeches, we witness the prominence of liberal approaches from a political perspective. He emphasizes the primacy of freedom over justice. Hence, it can be concluded that his views are close to liberal approaches from an economic perspective. In fact, his approach in the field of economic discussions cannot be considered close to the social democratic approach or the third way because in these two approaches, the state has a level of interventionism and this may lead to restrictions on freedom. Hence, the two approaches of social democracy and the third way cannot be close to Mohammad Khatami's economic views. In short, we can say that Mohammad Khatami is politically quite close to liberal views, and this issue is quite prominent in his speeches, but his economic views are not prominent in his speeches. However, considering his political views, his economic views can be considered close to liberal views.

Conclusion

Discourse analysis of the speech and documentation of these individuals suggests that economically the dominant approach is based on liberalism, and only one of these four ministers (minister of Cooperatives) strongly opposes such an approach in the area of economic. The research shows that in the investigated period in which the reformist hold the government, the discourse of the head of government and economic authorities is entirely based on the support of the free market system and widening of the private sector, and there is an attempt to move towards a small government, and also in this discourse, there is a distinct boundary between economic and politic, in the sense that economic problems are less tied to political issues.

Regarding the period (1380-1384) in this research, when the eighth government was in office, we conclude that the existing discourse regarding the head of state (Seyyed Mohammad Khatami) and his four ministers who have responsibilities in the economic-welfare sphere, is economically based on the dominant approach based on liberalism, and only one of these four ministers (the Minister of Cooperatives) strongly opposes liberal approaches in the economic sphere. Politically, the dominant approach is also based on liberalism. Regarding the political discourse of this period, two other points should be mentioned. The first point is that the analysis of the discourse of the head of state (Seyyed Mohammad Khatami) shows that he makes more efforts to highlight and magnify his political approaches and not his economic approaches. The second point is that in the discourse of this period, we witness more domestic otherness, while in relation to the international space, more euphemisms have been used. The results of the research show that the eighth government, at the level of the president and ministers, tends towards a discourse with the least level of intervention in the economy.

مقدمه

روند سیاست‌گذاری‌ها، متناسب با هر یک از دولت‌ها در ایران در هر دوره منجر به ظهور ساختارهایی می‌شود که به صورت مستقیم و غیر مستقیم، قانون‌گذاری و چگونگی اجرایی شدن مقولات مختلف رفاهی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، که این امر ناشی از ماهیت تفکرات و اندیشه‌های اقتصادی و سیاسی دولت‌های مستقر و به خصوص روسای دولت‌ها است. این بدان معناست که نقش دولت‌ها در کانون اثر گذاری قرار دارد و شرایط متفاوت اقتصادی نیز ارتباط مستقیمی با نقش و وظایفی خواهد داشت که دولت‌ها بر عهده می‌گیرند و طبقاً اتخاذ هر رویکردی از جانب دولت‌ها در هریک از کشورهای در حال توسعه می‌تواند نسبت آن‌ها را با توسعه و شرایط رفاهی این کشورها تعیین کند. طرح موضوع این پژوهش در رابطه با ایران نیز با در نظر گرفتن همین مبانی است که شکل گرفته است. یعنی تحلیل گفتمان دولت هشتم (۱۳۸۴-۱۳۸۰) در حوزه اقتصاد و نسبت آن با مداخله‌گری دولت. بر همین مبنا، آنچه که در این پژوهش برجسته خواهد شد، تحلیل گفتمان مقامات مرتبط به حوزه اقتصاد و رفاه است. عموماً در پژوهش‌های پیشین به تحلیل گفتمان رئیس دولت اکتفا شده است در حالی که این پژوهش به رویکردهای اقتصادی وزرایی که مستقیماً در ارتباط با سمت‌های اقتصادی در دولت هشتم هستند؛ شامل وزراء «تعاون»، «امور اقتصادی و دارایی» و «کار و امور اجتماعی» نیز پرداخته است. از این رو، نویسندگان برای اولین بار به سراغ مقاماتی غیر از رئیس دولت نیز رفته‌اند و با در نظر گرفتن وزراء مرتبط به حوزه اقتصادی دولت هشتم، به تحلیل گفتمان سخنرانی‌ها و مستندات این افراد پرداخته‌اند. قطعاً نتایج این پژوهش می‌تواند به خوبی معرف رویکرد اقتصادی دولت هشتم به حوزه اقتصاد و همچنین نسبت آن با مداخله‌گری دولت در اقتصاد باشد. هر چند از دولت هشتم، دوازده سال می‌گذرد اما پژوهش‌هایی که بر مبنای تحلیل گفتمان دولت‌های بعد از انقلاب انجام شده است که دولت هشتم نیز از آن مستثنا نبوده است عموماً با تمرکز بر روی سخنان روسای دولت‌ها بوده‌اند (Safari Shali, 2013 & Kordoni, 2008)، در واقع تحلیل گفتمان‌های انجام شده در میان اکثر پژوهش‌های پیشین، به تحلیل گفتمان روسای دولت‌ها اکتفا کرده‌اند، در حالی که بر اساس مطالعات اولیه، طبیعتاً روسای دولت‌ها جهت گیری سخنانشان بیشتر سیاسی است از این رو به سادگی نمی‌توان به جهت گیری‌های اقتصادی در سخنان آنها پی‌برد که معرف رویکرد اقتصادی دولت مزبور باشد، از این رو، به زعم نگارندگان، برای شناخت گفتمان اقتصادی دولت هشتم علاوه بر سخن رئیس دولت هشتم، تحلیل گفتمان مقامات اقتصادی دولت هشتم، شامل وزراء «تعاون»، «امور اقتصادی و دارایی» و «کار و امور اجتماعی» نیز ضروری است.

مبانی نظری

با توجه به اینکه هدف این پژوهش: "تحلیل گفتمان اقتصادی دولت هشتم و نسبت آن با مداخله‌گری دولت" می‌باشد و از طرفی با توجه به روش مورد نظر که تحلیل گفتمان است از این رو می‌بایست، تشریح شود که در هر سخنرانی چه مفاهیم اقتصادی مورد تجزیه و تحلیل و جستجوی گفتمانی قرار می‌گیرند. برای حصول به این هدف در این بخش، مجموعه‌ای از مفاهیم و واژگان کانونی که هر یک، معرف دیدگاه‌ها و طیف‌های متفاوت، شامل: لیبرالیسم، نئولیبرالیسم، سوسیال دموکراسی، راه سوم و حکمرانی خوب هستند تشریح می‌شوند تا از طریق واژگان و مفاهیم مرتبط به دیدگاه‌های فوق مانند: بزرگی و کوچکی بازار و دولت و میزان مداخله آنها در امور متفاوتی همچون مسکن، آموزش، مزایای بیکاری، نظام سلامت، بخش خصوصی ... و در نهایت با استفاده از ابزارهای تحلیل گفتمان، حضور یا عدم حضور این مفاهیم و واژگان در متن‌ها بررسی شده که نتایج این بررسی نشان دهنده گفتمان اقتصادی در این دوره خواهد بود. آنچنان که (Fairclough, 2000) می‌گوید: "مناقشات ایدئولوژیک در هنگام به کار بردن برخی واژه‌ها مانند «سوسیالیسم» کاملاً آشکار است اما گاهی اوقات از جهت معناشناسی منازعات ایدئولوژیک آشکار می‌شود، یعنی الزاماً به عنوان نمونه، واژه «سوسیالیسم» در متن به کار گرفته نمی‌شود بلکه ممکن است در متن از عبارتی استفاده شود که معرف سوسیالیسم است و وظیفه تحلیل گر گفتمان تشخیص این مفهوم است. مانند این عبارت: "کنترل اجتماعی باید در جهت منافع اکثریت کارگر در جامعه اعمال گردد." که در حقیقت این عبارت معرف سوسیالیسم است بدون آنکه از واژه "سوسیالیسم" استفاده شده باشد. بنابراین در تحلیل گفتمان، همزمان هم واژگان و هم مفاهیمی که در پشت واژگان قرار دارند، در هنگام تحلیل می‌بایست مد نظر قرار گیرند. از این رو در این بخش دیدگاه‌ها و رویکردهای متفاوت اقتصادی شامل (نئولیبرالیسم، سوسیال دموکراسی، راه سوم و لیبرالیسم و حکمرانی خوب) تعریف می‌شوند و نسبت این دیدگاه‌ها با مسائل اساسی همچون اندازه بازار و دولت مشخص می‌شوند و همچنین

نگرشی که بر این اساس نسبت به مسائل دیگری همچون نظام سلامت، آموزش، مزایای بیکاری.... دارند، مشخصاً بیان می‌شوند و مجموعه اینها معرف‌هایی هستند که در تحلیل گفتمان سخنرانی‌ها و مستندات مورد استفاده قرار می‌گیرند.

لیبرالیسم^۱: "لیبرال‌های کلاسیک"^۲ اواخر قرن ۱۸ و اوایل قرن ۱۹ طرفداران اصلی سرمایه‌داری و منتقد سرسخت مداخلات دولتی هستند، آنچنان که (Taylor, 2013) می‌گوید: "بنیان لیبرالیسم بر این فرض استوار است که افراد عمدتاً از طریق منافع مادی برانگیخته می‌شوند؛ لیبرال‌ها معتقدند که به کارگیری بازار آزاد بهترین روش برای اطمینان از برآوردن نیازهای مختلف و فراهم نمودن فرصت‌های پیشرفت افراد است. در رابطه با نقش دولت، از نظر لیبرال‌ها، به محض بروز مداخلات غیر ضروری دولت، باید با آن مقابله نمود. لیبرال‌های کلاسیک، نسبت به نقش دولت تردید داشته و دولت را ناکارآمد می‌دانند. آنها از قدرت جمعی سازماندهی شده نگران بوده و بنابراین منتقد گسترش دامنه قدرت دولت به امور شخصی افراد هستند. از دید لیبرال‌های کلاسیک، نقش دولت باید جلوگیری از تعدی دیگران به حقوق افراد باشد. در حوزه مزایا، لیبرال‌های کلاسیک، موافق تنها گذاشتن فقرا نیستند و علی‌رغم همه بحث‌هایی که در مورد مسئولیت شخصی مطرح می‌کنند، فقر دامنه دار را یک مشکل اجتماعی می‌دانند که باید توسط مداخلات دولت تسکین یابد. در حوزه مسکن، لیبرال‌ها منتقد مالکیت و مدیریت مستقیم دولت در بخش مسکن هستند. در منطق لیبرالیسم کلاسیک، مسکن مسئله‌ای کاملاً شخصی است و دولت نباید در آن مداخله کند. این بحث با تمایزی که لیبرال‌ها بین حوزه خصوصی و عمومی قائلند، کاملاً مطابقت دارد، به طوری که آنها معتقدند دولت باید خارج از زندگی خصوصی افراد فعالیت کند. در حوزه آموزش، برای بسیاری از لیبرال‌ها، آموزش اهمیتی اساسی دارد. در حالی که مزایا، مسکن و مراقبت‌های سلامت شالوده‌ای برای زندگی فردی ایجاد می‌کنند، آموزش دورنمای پیشرفت فردی را ترسیم می‌کند و بنابراین برای دستیابی به اهداف اجتماعی گسترده تر لیبرالیسم، ضرورت دارد. در حوزه سلامت، لیبرال‌ها از نقش حمایتی دولت و سرمایه گذاری آن در مراقبت‌های سلامت استقبال می‌کنند."

نئولیبرالیسم^۳: باورها و اصول نئولیبرالیسم را که از دهه ۶۰ به بعد شکل گرفتند می‌توان به صورت هجومی هماهنگ بر نظام‌های جامع حمایت اجتماعی^۴ که در اروپای غربی و در بریتانیا در دوره بلافاصله پس از جنگ پیدایش یافتند، و همچنین بر مفروضات سوسیالیستی و سوسیال دموکرات درباره اهمیت برابری اجتماعی و عدالت اجتماعی که بنیان آن هستند درک کرد (Ellison, 2012: 144) آنچنان که تیلور می‌گوید: "از نظر نئولیبرال‌ها، بی‌ثباتی‌های نظام سرمایه‌داری سودمند بوده و باید از آن استقبال نمود. از سوی دیگر، مداخله دولت در اقتصاد، به عنوان تهدیدی برای آزادی افراد تلقی شده و منافع اقتصادی را به خطر می‌اندازد. نازیک (۱۹۸۰) از سرمایه داری دفاع و ادعا می‌کند که مارکسیست به ویژه در زمینه ایجاد خلاقیت و کارآفرینی ناتوان است و نازیک، افرادی را تقبیح می‌کند که انتظار بهره برداری از موفقیت‌های نظام سرمایه‌داری را دارند اما شکست‌های آن را نمی‌پذیرند (Taylor, 2013: 103). " در واقع فرآیند بازار، به رغم نواقص آن، دائماً خطاهای مربوط به تخصیص را اصلاح می‌کند و بدین ترتیب نظام را به سوی تعادل سوق می‌دهد (Bari, 2010: 69).

(Butler, 2008) در رابطه با نظم بازار در دیدگاه نئولیبرالیسم می‌گوید: "نظم بازار دقیقاً به این دلیل برتر است که به توافق برای این که چه اهدافی دنبال شود، نیازی ندارد. این نظم به افراد با ارزش‌ها و اهداف بسیار متفاوت اجازه می‌دهد برای حفظ و تأمین منافع متقابل خود در کنار یکدیگر با مسالمت زندگی کنند."

آنچنان که (Taylor, 2013) می‌گوید: "در حوزه مزایا، از نظر نئولیبرال‌ها مزایای بیکاری، کم اهمیت ترین و مسئله آمیزترین ویژگی دولت رفاه است. با پرداخت مزایا به افرادی که مشارکتی در پرداخت‌های شغلی نداشته‌اند، نظام مزایای بیکاری در تقابل با سنت سرمایه داری قرار می‌گیرد. از آنجا که موفقیت نظام سرمایه‌داری متکی به کار و اشتغال است، پرداخت به افراد بیکار رفتاری غیر مولد محسوب می‌شود. دیدگاه نئولیبرالیسم در مورد مزایای بیکاری، را می‌توان به خوبی از مطالعه هایک (۱۹۶۰) با عنوان «بنیان آزادی» استنباط کرد. هایک مطرح می‌کند، گرچه سیستم مزایای بیکاری باید در بعضی از اشکال آن حفظ شود، اما هدف آن باید کاهش فقر باشد نه برآوردن اهداف مساوات طلبانه دولت‌های میانه-چپ. درحوزه مسکن، نئولیبرال‌ها به خدمات عمومی مسکن

¹ Liberalism

² Classical Liberal

³ Neoliberalism

⁴ Safety net

انقادات جدی وارد کرده و دائماً به نفع مالکیت خصوصی و ایجاد فرصت‌هایی برای مالکان خصوصی بحث می‌کنند. هایک (۱۹۶۰) مدعی است که باید عرضه اجتماعی مسکن جای خود را به مسکن استیجاری مکمل و خصوصی بدهد. در حوزه سلامت، نئولیبرال‌ها با هر گونه مداخله مستقیم دولت در تامین مالی مراقبت‌های سلامت مخالفاند. این را هم باید افزود که به عقیده نئولیبرال‌ها سلامت یک دارایی شخصی است و افراد باید مسئول سلامتی خویش باشند. از نظر نئولیبرال‌ها، پذیرش این مسئولیت منافع بلند مدتی برای افراد دارد؛ زیرا افراد هستند که در نهایت باید هزینه رفتارهای مخاطره آمیز سلامتی خود را بپردازند. در حوزه آموزش فریدمن (۱۹۸۵) معتقد است که مداخله دولت در نظام آموزشی الزاماً به نفع اقشار فقیرتر جامعه عمل نمی‌کند و عملاً یارانه‌های دولت مخصوصاً در تحصیلات تکمیلی به خانواده‌های طبقه متوسط تعلق می‌گیرد. فریدمن به جای دادن یارانه به دانشجویان «مقاطع تکمیلی» موافق سیستم وام‌گیری^۱ آنها است اما برای آموزش «ابتدایی و متوسطه» اختصاص یارانه به والدین را پیشنهاد می‌کند.^۲

سوسیال دموکراسی: سوسیال دموکرات‌ها کسانی‌اند که آرزو دارند اقتصادهای سرمایه‌داری تحت نوعی کنترل اشتراکی قرار گیرد و طرفدار گونه‌ای اصلاحات دولتی و تدریجی^۳ هستند که از آنچه متفکران محافظه‌کار یا حتی هواخواهان سرمایه‌داری بازار اجتماعی^۴ تبلیغ می‌کنند بلند پروازانه‌تر و دخالت‌گرانه‌تر است (Fitzpatrick, 2006: 45).

آنچنان که فیتزپتریک (فیتزپتریک، ۱۳۸۵) می‌گوید: "سوسیال دموکراسی از دو سنت چپ گرایانه سرچشمه گرفته است: نوعی اصلاح‌گرایی مبتنی بر لیبرالیسم اجتماعی و شکلی رادیکال‌تر از سوسیال دموکراتیک. با رنگ باختن سیاست‌های رفاهی کینزی از دهه ۱۹۷۰ عملاً وجه لیبرال اجتماعی در سوسیال دموکراسی، غلبه پیدا کرده است. و از میانه‌های دهه ۱۹۹۰ جریانی پدید آمد که آن را سوسیال دموکراسی نو^۵ می‌نامند و اکنون بسیاری از مباحث ناظر بر آینده چپ و دولت رفاه بر محور آن جریان دارد."

در عصر نوین، از اصطلاح «سوسیال دموکراسی» برای توصیف احزاب، دولت‌ها یا حکومت‌هایی که درصدد بوده‌اند با توسل به موضوع عدالت اجتماعی، سرمایه‌داری را تحت کنترل جمعی در آورند به کار می‌رود (Page, 2012: 175). بررسی رویکردهای سوسیال دموکراسی در حوزه‌های مختلف نشان می‌دهد (Taylor, 2013) که: "در رابطه با نقش دولت، سوسیال دموکرات‌ها معتقدند که دولت باید نقش اساسی در اقتصاد داشته باشد. با این حال همه سوسیال دموکرات‌ها بر این عقیده نیستند که دولت صلاحیت اصلاح اساسی جامعه را دارد. برای مثال، سوسیال دموکرات‌های سوئد از ملی کردن یا اجتماعی سازی ابزارهای تولید چندان حمایت نمی‌کنند. به هر حال سوسیال دموکرات‌ها نسبت به محافظه‌کاران و لیبرال‌ها، فضای بیشتری به دولت برای مداخله در اقتصاد ملی می‌دهند. در حوزه تأمین رفاه با اینکه سوسیال دموکرات‌ها موافق گسترش مالکیت دولتی صنایع هستند، اما تأکید می‌کنند که اگر این کار به سطوح مناسبی از تأمین عمومی نیانجامد، بی‌ارزش است. در دیدگاه سوسیال دموکرات‌ها، دولت باید نیازهای طبقه کارگر را به نحوی برآورد که سایر بخش‌های مرفه‌تر جامعه را طرد نکند، این شاید یکی از مهم‌ترین ملاحظات دولت رفاه باشد. در حوزه مزایا از دیدگاه سوسیال دموکرات‌ها معتقدند که سیستم مزایا باید به عنوان یک حق (و نه یک امتیاز) ارائه شود. در حالی که مدافعان سرمایه‌داری باور دارند که اقتصاد سرمایه‌داری می‌تواند دامنه‌ای از فرصت‌ها را برای افراد فراهم کند، سوسیال دموکرات‌ها معتقدند که چنین فرصت‌هایی لزوماً به طور مساوی در همه بخش‌های جامعه توزیع نمی‌شود و یک نظام اقتصادی-اجتماعی پیشرفته باید «حقوق اجتماعی» را همانند «حقوق فردی» به رسمیت بشناسد. در حوزه تامین مسکن، سلامت و آموزش، سوسیال دموکرات‌ها به نقش فعال و گسترده دولت معتقدند.

راه سوم: کاربرد کنونی این اصطلاح، عموماً به نوشته‌های آنتونی گیدنز و سیاست‌های دولت بیل کلینتون در ایالات متحده (۲۰۰۰-۱۹۹۲) و دولت کارگری نوین بلر (۲۰۰۷-۱۹۹۷) مربوط می‌شود. طرفداران راه سوم علی‌رغم اینکه ادعا می‌کنند که راه سوم، مجزا از سوسیال دموکراسی سنتی و لیبرالیسم نو است ولی با این حال، آنان تأکید می‌کنند که راه سوم یک سوسیال دموکراسی تجدید شده و

¹ Loan system

² Social democracy

³ Statist and gradualist

⁴ Social market capitalism

⁵ New Social Democracy (NSD)

⁶ Third Way

مدرن شده است. بلر و گیدنز ادعا کرده‌اند که راه سوم بیانگر ترکیب بهترین جلوه‌های نظام رفاهی ایالات متحده و قاره اروپاست که پویایی اقتصادی امریکا و شمول اجتماعی اروپایی را با هم ادغام می‌کند (Powell, 2012: 205-206). به تعبیر گیدنز: "چون این رهیافت سعی می‌کرد از تقسیم بندی‌های سیاسی مرسوم پرهیز کند، معمولاً آن را سیاست راه سوم^۱ می‌خوانند (Giddens & Birdsall, 2018: 631).

در رابطه با رویکرد اقتصادی راه سوم، گیدنز می‌گوید: "بازسازی اقتصادی راه سوم در فکر ترکیبی نوین است که وجه مشخصه آن تعادل و توازن میان کنترل و عدم کنترل حکومت است و این دیدگاه نولیبرالی را نمی‌پذیرد که برداشتن مقررات و کنترل حکومتی تنها راه تضمین آزادی و رشد اقتصادی است (Giddens & Birdsall, 2018: 631).

بررسی رویکردهای راه سوم در حوزه‌های مختلف نشان می‌دهد که: "به جای اینکه دولت مستقیماً بر اقتصاد مدیریت و کنترل داشته باشد، باید هماهنگ کننده بخش‌های مختلف بوده و افراد را مقتدر کند تا بهترین موقعیت را برای خود و جامعه ایجاد نمایند. آنتونی گیدنز (۱۹۹۸) اعتقاد دارد که اقتصاد باید از بهترین بخش‌های خصوصی و عمومی ترکیب یافته باشد. به جای تأکید بر مداخله گسترده دولت یا بازار آزاد، او معتقد است که اقتصاد مختلط باید به شکلی ایجاد شود که علاوه بر حمایت دولت از افراد، آنها را به پذیرش ریسک نیز ترغیب نماید. در واقع او معتقد بود که دولت باید در زیر ساخت‌ها سرمایه‌گذاری کند و از این طریق اقتصادی پویا و کارآفرین را شکل دهد و موجب هم‌افزایی بخش‌های خصوصی و عمومی گردد. رویکرد راه سوم نقش مثبتی برای دولت قائل است و طرفداران آن معتقدند که دولت می‌تواند جامعه را به نظام اقتصادی و اجتماعی عادلانه‌تری رهنمون کند، البته این نقش باید به صورت تسهیلگر باشد نه مداخله مستقیم (تیلور، ۱۳۹۲)."

تیلور می‌گوید: "گیدنز (۱۹۹۸) معتقد است، سوسیال دموکرات‌ها به طور سنتی خواستار گسترش فعالیت‌های دولت و نئولیبرال‌ها خواستار کاهش فعالیت‌های آن (دولت) هستند، راه سوم به دنبال بازسازی دولت از طریق تمرکززدایی در تصمیم‌گیری و پاسخگو نمودن دولت در مورد تأثیرات گسترده خود است. در حوزه مزایا، در رویکرد راه سوم اعتقاد بر این است که مردم باید مقتدر شوند تا از فرهنگ وابستگی بر مزایا خارج شوند و مهارت‌های ضروری برای شغلی مناسب را به دست آورند. هواداران راه سوم همانند نئولیبرال‌ها، اهمیت کمی به افرادی می‌دهند که آرزوی اتکاء به دولت رفاه را در سر دارند. در حوزه مسکن بسیاری از حامیان راه سوم به احیای مسکن اجتماعی در مقیاسی وسیع، اعتقاد ندارند. در واقع، راه سوم به جای تأمین مستقیم مسکن به دنبال کمک‌های مالی بیشتر به خانواده‌های کم درآمد است. این سیاست را می‌توان ترکیب جدیدی از تدارک خصوصی و دولتی در نظر گرفت. در حوزه سلامت، راه سوم به جای اتکاء به دولت در تأمین مراقبت‌های سلامت، اغلب به دنبال اقتصادی مختلط در مراقبت‌های سلامت است. در حوزه آموزش، راه سوم برای تدارک آموزش و یا به کارگیری برنامه اجتماعی خود، صرفاً به دولت اتکاء نمی‌کند. در عوض، برای تأمین آموزش رویکرد منعطف‌تری را بر می‌گزیند که در آن منابع از طریق دولت به طیفی از فراهم‌کنندگان در جامعه انتقال می‌یابد (تیلور، ۱۳۹۲)."

رویکرد حکمرانی خوب: نهادهای بین‌المللی سیاست‌گذاری اقتصادی، همچون بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان ملل و سازمان همکاری و اقتصادی توسعه، نهادهایی هستند که به صورت جدی مروج این نظریه بوده‌اند (Mohabbat Khan, 2014). شاخص حکمرانی خوب هر ساله توسط بانک جهانی ارائه می‌شود، بانک جهانی حکمرانی را بر اساس شش شاخص تعریف می‌کند، شامل: ۱. حق اظهار نظر و پاسخگویی^۲، ۲. ثبات سیاسی^۳، ۳. کارآمدی حکومت^۴، ۴. کیفیت قانون‌گذاری^۵، ۵. حاکمیت قانون^۶، ۶. کنترل فساد^۷.

¹ Third Way Politics

² Voice and Accountability

³ Political Stability

⁴ Government Effectiveness

⁵ Regulatory Quality

⁶ Rule of law

⁷ Control of Corruption

طرح نظریه حکمرانی خوب از اواخر دهه ۱۹۹۰ در ادبیات توسعه به عنوان کلید معمای توسعه، در حقیقت پاسخی است به گرهی که در حوزه مباحث توسعه و مشخصاً رابطه میان بازار و دولت در مقطع زمانی ۱۹۴۵ تا اواسط دهه ۱۹۹۰ وجود داشته است. شاخص‌ها شش‌گانه ذکر شده در نهایت با هدف بازسازی رابطه میان بازار و دولت، بر مبنای مشارکتی سازنده میان این دو نهاد است که تئوریزه شده‌اند. در واقع گرهی که در مقطع زمانی ۱۹۴۵ تا اواسط دهه ۱۹۹۰ وجود داشته است ناشی از فقدان مشارکتی مؤثر میان نهاد بازار و دولت بوده است، می‌توان گفت جایگاه دولت و بازار و نیز ارتباط میان این دو نهاد کلیدی، مقوله‌ای است که همواره ذهن اقتصاددانان و سیاستمداران را به خود معطوف ساخته است، در این باره (Baradaran Shoraka & Malek-Al-Sadati, 2010: 361).

می‌گویند: "اگرچه در سه ربع آغازین قرن بیستم، به دنبال مشاهده مصادیق شکست بازار^۱ و همچنین اقتصاد سرمایه داری در تأمین رفاه اجتماعی، الگوی توسعه مبتنی بر دولت به عنوان خطی مشی اصلی اکثر اقتصادهای جهان حاکم گردیده و ایدئولوژی‌ها و نظام‌های دولت مدار به انحای مختلف از نظام کمونیستی گرفته تا دولت‌های رفاه در دموکراسی‌های لیبرال، خودنمایی می‌کردند."

بر همین مبنای مداخله دولت در سطوح مختلف مجاز معرفی می‌شد و نسبت به سازوکار بازار خصوصاً در میان کشورهای در حال توسعه بدینی بسیاری وجود داشت. در این باره میدری (۱۳۸۵) می‌گوید: "آرتور لوئیس اقتصاد دان برنده نوبل برای گسترش بخش مدرن، دولت برنامه ریز را توصیه می‌کرد و مداخله دولت در سطوح مختلف از صنعت تا کلان و از سطح منطقه‌ای تا ملی را مجاز می‌دانست. میردال برنده دیگر نوبل که سیاست‌گذاری در سطح جهانی هم بود نسبت به بازار، به ویژه تجارت، بین‌الملل کاملاً بدین بود و پذیرش و ورود به تقسیم بین‌المللی کار را موجب تشدید توسعه نیافتگی می‌دانست. راثول پربیش نیز همراه بسیاری از اقتصاد دانان آمریکای لاتین مانند کاردوسو که در دهه ۱۹۹۰ رئیس جمهور برزیل شد، همگی روند تجارت بین‌الملل را به زیان کشورهای در حال توسعه و مداخله دولت در تجارت بین‌الملل را اجتناب ناپذیر می‌دانستند (Meidari, 2006: 262)."

اما آشکار شدن مصادیق شکست دولت ربع پایانی این قرن (بیستم) را جولانگاه رویکرد نئولیبرالیستی ساخت که میدان مبارزه را از رقیب سوسیالیست شکست خورده خویش تهی می‌دید. توسعه بازار محور هدفی بود که در این برهه از زمان از طریق سیاستهای تعدیل ساختاری دنبال می‌شد. تعدیل ساختاری بسته سیاستی بود که توسط نهادهای بین‌المللی و با هدف حرکت به سوی وضع طبیعی از طریق رها سازی دست و پای اقتصاد از هر چه غیر نظام بازار است، به کشورهای در حال توسعه توصیه می‌گردید، که البته در بسیاری از این کشورها با تجربه ناموفقی همراه بود (Baradaran Shoraka & Malek-Al-Sadati, 2010). همین ناکامی‌هاست که در نهایت منجر به پذیرش تغییر نقش دولت به تسهیل‌گیری، بستر سازی و عدم تمرکز می‌شود، در این رابطه گزارش بانک جهانی در سال ۱۹۹۷ نیز موید همین امر است (World Bank, 1997). گزارش بانک جهانی در سال ۱۹۹۷ با عنوان "دولت در دنیای در حال تغییر" بر نقش اساسی دولت در ترویج توسعه تأکید دارد، که این نظر با سیاست‌های حمایت از سازوکار بازار در دهه ۱۹۸۰ تفاوت دارد. در این گزارش، بانک جهانی از دولت به عنوان یک شریک کلیدی در فرآیند توسعه یاد می‌کند که نه تنها به عنوان عامل مستقیم رشد، بلکه به عنوان تسهیل‌کننده، تسریع‌کننده و پشتیبان این روند عمل می‌کند. به عبارتی دیگر، دولت باید تمرکز خود را بر حمایت از حاکمیت قانون، ترویج رقابت و تنظیم سیستم مالی متمرکز کند و از مداخله بیش از حد در امور اقتصادی خودداری نماید. این تغییر در نگرش، نشان‌دهنده تحول در دیدگاه‌های اقتصادی و اجتماعی به سمت کاهش نقش مستقیم دولت در اقتصاد و تأکید بر حمایت از اصول بنیادین توسعه است.

واقعیت‌هایی از این دست موجب می‌شود که رویکرد بانک جهانی در دهه ۱۹۹۰ تغییراتی اساسی پیدا کند (Santiso, 2001: 18) در این باره میدری (۱۳۸۳) می‌گوید: "بانک جهانی در توصیه‌های خود تجدید نظر می‌کند و به جای کوچک سازی دولت، حکمرانی خوب را محور سیاست‌های خود قرار می‌دهد. هر چند بانک جهانی همچنان به خصوصی سازی و مداخله کم‌تر دولت توصیه می‌کند، اما موفقیت خصوصی سازی و آزاد سازی را منوط به تحقق شرایطی همچون شفافیت و نظم مالی می‌سازد و بیش از هر سیاستی بر دولتی تأکید دارد که زمینه ساز رقابت اقتصادی و تسهیل گر نظام باشد. این وظایف نیازمند تحقق نقش‌های ایجابی دولت است. تنها عدم مداخله دولت نمی‌تواند به توسعه اقتصادی بیانجامد. ظهور دولتی که حافظ مالکیت خصوصی باشد، امنیت را برقرار

^۱ Market Failure

کند، منافع هزینه‌های اجتماعی را تبدیل به منافع و هزینه‌های خصوصی کند، شکست بازار را جبران کند، بازار ساز باشد و نقش توزیعی خود را فراموش نکند، کلید توسعه است (Meidari & Khairkhan, 2004: 283).^۱

نظریه حکمرانی خوب در حقیقت برآمده از آسیب شناسی هر دو وضعیت دولت‌های بزرگ از یک سو و از سوی دیگر تبعات تمرکز صرف بر بازار است، در این رابطه جمعه پور و معیری (۱۳۹۵) می‌گویند: "که هر گونه ادعایی مبنی بر تلاش برای تحقق توسعه پایدار، در فقدان تلاش در جهت تحقق مشارکت میان بازار و دولت امکان پذیر نخواهد بود و برای تحقق چنین مشارکتی است که نظریه حکمرانی خوب مطرح می‌شود و به طور خلاصه منظور از حکمرانی خوب اعمال قدرت اقتصادی، سیاسی و اداری بر اساس قانون، پاسخگویی و اثر بخشی است. در واقع در این دیدگاه اذعان می‌شود که هر دو نهاد بازار و دولت نقایص و عیوبی دارند و توسعه پایدار در گرو رفع نقایص و کاستی‌های این هر دو نهاد است (جمعه‌پور & معیری، ۱۳۹۵)."

روش

مبانی روش شناختی

با توجه به ماهیت موضوع، تحقیق حاضر به روش کیفی است و از تکنیک تحلیل گفتمان ون دایک استفاده شده است. نقطه شروع رویکردهای تحلیل گفتمان این است که زبان در بازنمایی واقعیت نقش دارد. بدین معنا که اشیاء، افراد، رویدادها و پدیده‌ها برای اینکه به واقعیت بدل شوند، باید به شکل بازنمایی درآیند و این کار نیز از طریق ورود آنها به عرصه زبان ممکن می‌شود. با توجه به این امر، تاریخ تحلیل گفتمان در زبان شناسی را می‌توان در سه مرحله شناسایی کرد که عبارتند از: ۱- رویکرد ساختارگرایی به زبان ۲- رویکرد نقش‌گرایی به زبان^۱ (دهه ۱۹۷۰) که در این مقطع مفهوم «بافت» در زبان شناسی نقش گرا مطرح می‌شود ۳- و در نهایت در دهه ۱۹۷۹ گروهی از زبان شناسان با آگاهی بر محدودیت‌های «بافت» در زبان توانستند با وارد کردن مفهوم «قدرت» و «ایدئولوژی» رویکرد «انتقادی به زبان» را پایه‌گذاری کنند و بعد از این رویکرد انتقادی به زبان، تحت عنوان «تحلیل گفتمان انتقادی» معروف شد و خود به عنوان رشته‌ای مستقل هم از لحاظ نظری و هم از لحاظ روش شناختی مطرح شد.

وارد شدن مفهوم «قدرت» و «ایدئولوژی» از طریق زبان شناسی انتقادی، به معنای برقراری پیوند زبان شناسی با رشته‌هایی غیر از زبان شناسی است از جمله جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، علوم سیاسی ... و رویکردهای متفاوتی که در این حوزه بوجود آمده است. موید این پیوند مبارک میان رویکردهای غیر زبان شناسی با زبان شناسی است، از جمله: رویکرد اجتماعی شناختی ون دایک، رویکرد جامعه زبان شناسی روث وداک، رویکرد نشانه‌شناسی اجتماعی گانتز کرس و ون لیوون و رهیافت‌های نوین لاکلاو و موفه در ارتباط زبان علوم سیاسی و اجتماعی و رویکرد گفتمان به مثابه کردار اجتماعی که توسط فرکلاف مطرح شده است.

در رابطه با تحلیل گفتمان و موضعی که تحلیلگر گفتمان اتخاذ می‌کند ون دایک^۲ (۱۳۸۷) می‌گوید:

تحلیل‌گر وقتی به کار گفتمان کاوی انتقادی می‌پردازد، ممکن است بکوشد تا شیوه‌ای بی طرفانه و ناسوگیرانه اتخاذ کند تا به این نحو رویکردی عینی داشته باشد؛ چیزی که مقتضای هنجارهای حاکم بر تحقیقات دانشگاهی است. با این حال گفتمان کاوان ممکن است به نحو فعالانه‌تری درگیر موضوع مورد بررسی‌شان بشوند، مثلاً وقتی فرد به بررسی موضوعاتی از قبیل سو استفاده از قدرت، سلطه و نابرابری که در گفتمان نمود پیدا می‌کنند یا باز تولید می‌شوند می‌پردازد، ممکن است (آگاهانه یا ناآگاهانه) عملاً درگیر این مسایل شود. گفتمان کاوان انتقادی موضع سیاسی و اجتماعی خود را به صراحت بیان می‌کنند؛ آنها از یکی از طرفین جانبداری می‌کنند و از طریق تحلیل‌های گفتمانی‌شان فعالانه در جریان این کنش اجتماعی شرکت می‌کنند تا از روابط سلطه پرده بردارند و یا آن را به چالش بکشند (Van Dijk, 2008: 53).

اهمیت بحث «قدرت» در تحلیل انتقادی گفتمان تا آنجاست که گفته می‌شود که اصلاً گفتمان، عرصه ظهور و بازتولید قدرت است و تحلیل انتقادی گفتمان، نقد و مقاومت در مقابل آن است. در اینجا باید اشاره کرد که تحلیل انتقادی گفتمان، از بافت کلانی سخن می‌گوید که در آن، «قدرت» و «ایدئولوژی» هستند که به این بافت، شکل می‌دهند که از این شکل با عنوان «گفتمان» یاد می‌شود.

^۱ Functional Linguistics

^۲ Teun A. van Dijk

می‌توان گفت، به طور کلی هدف تحلیل انتقادی گفتمان، کشف نابرابری‌های اجتماعی است، آن گونه که در زبان به کار می‌رود. ون دایک معتقد است که صاحبان قدرت از طریق دسترسی خاص و تبعیض آمیز به منابع قدرت این توان را دارند که افکار عمومی مردم را از طریق ساخت‌های زبانی آغشته به ایدئولوژی خاص کنترل کنند.

ون دایک، تحلیل گفتمان را در دو سطح خرد و کلان مورد توجه قرار می‌دهد در این باره ون دایک (۱۳۸۷) می‌گوید: "پر کردن شکاف عمیق میان امر اجتماعی و امر فردی، سطح کلان و سطح خرد، امر اجتماعی و امر شناختی بسیار مهم است. ون دایک می‌افزاید، رابطه میان سطح خرد و کلان از طریق مشارکین در گفتمان ایجاد می‌شود، مشارکینی که در گفتار و نوشتارشان هم در مقام فرد و هم در مقام عضو یک گروه ظاهر می‌شوند." بررسی سطح خرد و کلان در تحلیل گفتمان مورد نظر ون دایک بدین معناست که در سطح خرد، داده‌ها مورد «توصیف» و «تفسیر» قرار می‌گیرند اما در سطح کلان لزوماً باید به «تبیین» داده‌ها پرداخت (Van Dijk, 2008: 137).

در واقع ون دایک سعی می‌کند از طریق روش شناسی خود به آشکار کردن مناسبات اجتماعی قدرت بپردازد، مناسباتی که دائماً توسط صاحبان قدرت پنهان می‌شوند، روش ون دایک مشخصاً با این هدف پی‌ریزی شده است که به آشکار کردن شگردهایی بپردازد که برای مقبول واقع شدن به کار می‌رود. و از این طریق به رمز گشایی از گفتار و نوشتاری می‌پردازد که هدف از این گفتار و نوشتار بیان اقناعی است. ون دایک فرآیندی را مطرح می‌کند که می‌توان آن را در ۱۷ مقوله جمع بندی کرد. برای تحلیل مقولات مورد بررسی بر مبنای الگوی تحلیل گفتمان در این پژوهش از (ون دایک، ۱۳۸۶) و (نقیب‌السادات، ۱۳۹۱) استفاده شده است که این مقولات ۱۷ گانه شامل این موارد هستند: ۱. معانی بیان (Rhetoric) ۲. معانی موضعی (Local Meaning) ۳. معانی ضمنی (Implication) ۴. واژگان (Lexicon) ۵. حکم (رای) (Proposition) ۶. قطب بندی (Polarization) ۷. انسجام کلان (Global coherence) ۸. روساختارها (Surface structure) ۹. استعاره (Metaphor) ۱۰. کنایه (Irony) ۱۱. اغراق و مبالغه (Hyperbole) ۱۲. حسن تعبیر (Euphemism) ۱۳. تخفیف دادن و جابه جا کردن (Mitigation & Displacement) ۱۴. منافع و تعلقات (Interest) ۱۵. چشم انداز (Perspective) ۱۶. ناگفته‌ها (Unmentionables) ۱۷. پیش فرض‌ها (Presuppositions)

جامعه مورد مطالعه

جامعه آماری این پژوهش، مقطع زمانی (۱۳۸۴-۱۳۸۰) را در بر می‌گیرد که دولت هشتم بر سر کار بوده است و سخنرانی‌ها و مستندات نیز از همین بازه زمانی انتخاب شده‌اند.

رویه گردآوری اطلاعات

در مقطع زمانی (۱۳۸۴-۱۳۸۰)، پیام‌ها، شامل گفتار، نوشتار و مستندات در این بازه زمانی، مورد بررسی و تحلیل گفتمان قرار می‌گیرند. در این مقطع زمانی، سخنان رئیس دولت و همچنین وزیرانی که در ارتباط با حوزه اقتصاد و رفاه هستند به صورت جداگانه مورد تحلیل گفتمان قرار می‌گیرند، از این رو مشخصاً در این مقطع زمانی، گفتار و نوشتار مقامات ذیل مورد بررسی قرار گرفته و تحلیل گفتمان می‌شوند:

- سید محمد خاتمی (رئیس جمهور)
- علی صوفی (وزیر تعاون)
- طهماسب مظاهری [وزیر امور اقتصادی و دارایی (در ۳ سال ابتدای دولت)]
- سید صفدر حسینی [وزیر امور اقتصادی و دارایی (در ۱ سال پایانی دولت) و وزیر کار و امور اجتماعی (در ۳ سال ابتدای دولت)]
- ناصر خالقی (وزیر کار و امور اجتماعی)

از خلال بررسی‌های به عمل آمده درباره متون، در بازه زمانی دولت هشتم که بر مبنای مقولات اقتصادی رفاهی صورت پذیرفتند مقادیر معتابه‌ای از سخنرانی‌ها در مجامع، مصاحبه با خبرنگاران و گفتگوهای تلویزیونی فراهم شدند که بعضی از آنها از آرشیوهای وزارت خانه‌های امور اقتصاد و دارایی و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و منابع دیگر به دست آمده‌اند. مواد مذکور توسط محققین

مورد کنگاش قرار گرفتند و سرانجام نه متن به دست آمد که شامل سخنرانی‌ها و مصاحبه‌هایی بودند که تمامی مقوله‌های مورد نظر پژوهش را در بر می‌گرفتند. واریسی متون در نهایت محققین را به این نتیجه رسانید که این تعداد از متون واجد مجموعه مقولات مورد بحث در پژوهش هستند. قدم بعدی، گزینش پنج متن بود که به واسطه مشابهت متون و وجود انسجام در آنها، تفاوتی در گزینش ایجاد نمی‌کرد. از این روی، پنج متن به صورت تصادفی گزینش شدند، با این اطمینان که نتایج نهایی را تحت تاثیر قرار نمی‌دادند. البته گزینش متون در مقاله حاضر به این علت بوده است که این اقدام، ماحصل یک تحلیل مفصل گفتمانی بوده و به علت محدودیت فضایی، قرار دادن آنها در یک مقاله امکان پذیر نبود. اما در عین حال، گزینش متون، محققان را به این نتیجه رسانید که گزینش‌ها، جمع‌بندی نقطه نظرات رئیس دولت هشتم و وزراء هستند.

اعتبار و پایایی در تحلیل گفتمان

در تحقیقات کمی، واژه اعتبار^۱ اشاره به این نکته دارد که یک سنجه تجربی تا چه حد «معنای واقعی» مفهوم مورد بررسی را به قدر کافی منعکس می‌کند (ببی، ۱۳۹۰، p. 335) و پایایی^۲ بدین معناست که هر گاه روش خاصی، چندین بار در مورد موضوع واحدی به کار برده شود، و هر بار نتیجه یکسانی به دست دهد از قابلیت اعتماد برخوردار است (همان: ۳۲۸) این دو مفهوم هرچند برای تحقیقات کمی از ارزش بالایی برخوردارند اما به کار گرفتن این دو مفهوم برای «تحقیقات کیفی» چندان مناسب نیستند. از این رو، در تحقیقات کیفی تلاش می‌شود به دلیل دلالت‌های غیر اثبات‌گرایانه آن از مفاهیم معمول در تحقیقات کمی دوری شود (محمدپور، ۱۳۹۲) بر همین مبناست که در رابطه با تحلیل گفتمان که یک روش کیفی است، می‌توان گفت که هر چند، تعیین مقوله‌ها و اعمال آنها برای تحلیل متن گفتمان، ممکن و ضروری است، آنچنان که این امر در این پژوهش کاملاً لحاظ شده است، اما محاسبه ضریب قابلیت اعتماد که مبتنی بر عدد و رقم می‌باشد و مختص تحلیل‌های کمی است، غیر ممکن و اصلاً غیر ضروری است. یکی از راه‌های ارزیابی اعتبار در در تحلیل گفتمان که یورگنسون و فیلیپس به آن اشاره کرده‌اند توجه به انسجام^۳ آن است. یورگنسون و فیلیپس (۱۳۸۹) به نقل از Potter & Wetherell (1987) می‌گویند: از مدعاهای تحلیلی انتظار می‌رود گفتمان منسجمی را تشکیل دهند، وجود بخش‌هایی از تحلیل که با بخش‌های دیگر تحلیل گفتمان هماهنگ نباشند احتمال پذیرش تحلیل از سوی خوانندگان را کاهش می‌دهد (یورگنسون & فیلیپس، ۱۳۸۹، p. 208).

مقولات

در این پژوهش، مفاهیمی که در بخش تدارک نظری تحقیق آمده است عملاً فراهم‌کننده مقولات این پژوهش هستند که در تحلیل گفتمان گفتار و مستندات مورد استفاده قرار می‌گیرند. در واقع دیدگاه‌های لیبرالیسم، نئولیبرالیسم، سوسیال دموکراسی، راه سوم و رویکرد حکمرانی خوب هر یک دارای مفاهیم کانونی هستند که نمایانگر هر یک از رویکردهای فوق می‌باشند، این مفاهیم در بخش تدارک نظری تحقیق به خوبی تشریح شده‌اند، مجموعه این مفاهیم معرف مقولاتی هستند که بر مبنای آن هر یک از متون را با روش تحلیل گفتمان «ون دایک» مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم تا به خوبی روشن شود که در گفتار و نوشتار افراد ذیل، شامل سید محمد خاتمی (رئیس جمهور)، علی صوفی (وزیر تعاون)، طهماسب مظاهری (وزیر امور اقتصادی و دارایی)، سید صفدر حسینی (وزیر امور اقتصادی و دارایی)، ناصر خالقی (وزیر کار و امور اجتماعی) چه رویکرد اقتصادی نهفته است.

یافته‌ها

در این قسمت از پژوهش بعد از فراهم آمدن تدارک نظری به تحلیل متون منتخب (شامل سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها و یادداشت‌ها) می‌پردازیم. این متون مطابق به روش شناسی که شرح داده شد شامل مقطع زمانی (۱۳۸۴-۱۳۸۰) است که براساس «نمونه‌گیری هدفمند» متونی از این اشخاص (محمد خاتمی، علی صوفی، طهماسب مظاهری، سید صفدر حسینی، ناصر خالقی) انتخاب شده‌اند. در

¹ Validity

² Reliability

³ Coherence

واقع در این نوع نمونه گیری، محقق به صورت هدفمند به سراغ نمونه‌هایی می‌رود که بیشتر مبین مقولات مورد بررسی پژوهش است و در نهایت بعد از انتخاب متون مورد نظر، از طریق روش ون دایک به تحلیل گفتمان آنها می‌پردازیم.

متن اول

رئیس دولت هشتم در دوره دوم ریاست جمهوری خود در سفر به روسیه، در دانشگاه روابط بین الملل مسکو درباره نسبت میان آزادی و عدالت به ایراد سخنرانی می‌پردازند. که اطلاعات ذیل از تحلیل گفتمان سخنرانی (روزنامه اطلاعات، ۱۳۸۰) ایشان استخراج شده است.

جدول ۱: تحلیل گفتمان متن اول (رئیس جمهور)

معانی بیان	سخنران به بزرگنمایی بحث «گفتگوی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها» می‌پردازد. سخنران در رابطه با تشریح رابطه میان آزادی و عدالت از تکرار واژه آزادی بسیار استفاده کرده است تا از این طریق بر اهمیت مفهوم آزادی و اثر آن بر تحقق عدالت تاکید کند.
معانی موضوعی	سخنران میان گزاره‌های گفتگوی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها و آزادی و عدالت ارتباط برقرار می‌کند. پیش فرض اصلی سخنران در این متن مفهوم آزادی است و اینکه عدالت در پرتو آزادی است که تحقق پیدا می‌کند و اینکه به هیچ وجه نمی‌توان آزادی را با تعریف خاصی از عدالت محدود کرد.
معانی ضمنی	سخنران به صورت ضمنی به نقد و تقبیح هر گونه دیدگاه و حکومت‌هایی می‌پردازد که مفهوم آزادی را نادیده می‌گیرند. سخنران هیچ مشروعیتی برای حکومت‌هایی که به نام تقدس به نادیده گرفتن آزادی می‌پردازند، قائل نیست.
واژگان	واژگان مثبت: گفتگوی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها، آزادی، قانون، حق مشارکت/افراد و نهادهای مثبت: داستایوفسکی، سازمان ملل متحد، یونسکو/ واژگان منفی: مردم فریبی، تبعیض/افراد و نهادهای منفی: حکومت الیگارش، حکومت مقدس
حکم (رای)	سخنران در ستایش آزادی، حکم صادر می‌کند مبنی بر اینکه استبداد و تبعیض از مظاهر شرک است و خداوند سبحان به رهایی از آن ما را فراخوانده است.
قطب بندی	سخنرانی قضایی را ترسیم می‌کند که در یک سو آزادی مورد ستایش قرار می‌گیرد و در سوی دیگر آزادی به انحاء و بهانه‌های مختلف مورد تحدید قرار می‌گیرد از جمله به بهانه اجرای عدالت و یا اتصال به یک امر قدسی.
استعاره	-
کنایه	-
اغراق و مبالغه	سخنران با اشاره به شخصیت‌های روس همچون پوشکین و داستایوفسکی و نقل قول‌های بسیار از داستایوفسکی که همه در مدح و ستایش آزادی و زیبایی است و نسبت دادن آن به روح ملت روسیه، عملاً در رابطه با نسبت میان روسیه و مفهوم آزادی به نوعی اغراق و بزرگنمایی دست زده است که این به معنای پنهان کردن و نادیده گرفتن ید طولای استبداد در تاریخ این کشور است.
حسن تعبیر	سخنران در رابطه با داستایوفسکی که در ستایش آزادی و عدالت ادبیات غنی از خود به جای گذاشته است از حسن تعبیر استفاده می‌کند و می‌گوید: "اگر ما هیچ چیز از داستایوفسکی غیر از این جمله نیاموخته بودیم که «زیبایی دنیا را نجات خواهد داد» کافی بود که او را در اعداد بزرگترین متفکران جهان قرار دهیم."
تخفیف دادن و جابه جا کردن	علی‌رغم اینکه سخنران تلاش کرده است که از مفاهیم و واژه‌های دارای بار منفی کمتر استفاده کند اما با این حال تخفیف‌هایی در این سخنرانی دیده می‌شود از جمله کم اهمیت جلوه دادن عدالت در مقابل آزادی و استفاده از اصطلاح "دولت مقدس و متعالی"
منافع و تعلقات	از دیدگاه سخنران، آزادی مقدم بر هر چیزی است حتی عدالت، چرا که نادیده گرفتن آزادی به بهانه ایجاد عدالت، در حقیقت عدالت را تبدیل به ابزاری می‌کند برای مردم فریبی.
چشم انداز	سخنران از یک منظر لیبرالی به موضوع عدالت و آزادی می‌پردازد. سخنران بر فرد و آزادی او تاکید دارد. سخنران معتقد است فرد باید بتواند زمام امور و عنان زندگی خود را خود در دست داشته باشد.
ناگفته‌ها	سخنران با استناد به ادبیات و نویسندگان روسی به مدح آزادی می‌پردازد اما به مصداق آزادی در شرایط حال جامعه روسیه هیچ اشاره‌ای نمی‌کند. نویسنده در جای دیگر در رابطه با توجیه تقدم آزادی بر عدالت، می‌گوید که عدالت می‌تواند تبدیل به ابزاری شود که از این طریق، سکان امر و تدبیر سیاست به دست کسانی بیافتد که منجر به حکومت الیگارش گردد در اینجا نیز نویسنده به هیچ مصداقی از این نوع حکومت‌ها اشاره‌ای نمی‌کند.
پیش فرض‌ها	سخنران تقدم آزادی بر عدالت را مفروض گرفته است و معتقد است هیچ چیز حتی عدالت نیز نمی‌تواند بهانه ای برای سلب آزادی افراد باشد و تنها توجیه برای تحدید آزادی قانون است چرا که در فقدان قانون مداری آزادی می‌تواند به ضد خود تبدیل شود.

تبیین متن اول

سخنران به عنوان رئیس دولت در سفرش به روسیه در دانشگاه روابط بین الملل مسکو به ایراد سخنرانی می‌پردازد. موضوع سخنرانی مشخصاً در رابطه با نسبت میان آزادی و عدالت است. سخنران تأکید می‌کند که حکومت‌ها متناسب به نسبتی که میان آزادی و عدالت قائل هستند منش و رفتارهای آنها شکل می‌گیرد و رابطه میان آنها و مردم را مستقیماً تحت تأثیر قرار می‌دهد و تبعاً این موضوعی است که همه کشورها را چه در زمان حاضر و چه در گذشته تحت تأثیر قرار داده است.

سخنران در بیان دیدگاه خود در رابطه با آزادی و عدالت بر تقدم آزادی بر عدالت تأکید می‌کند و این چنین استدلال می‌کند که هیچ چیز حتی عدالت نمی‌تواند بهانه‌ای برای سلب آزادی قرار گیرد و معتقد است که بررسی تاریخی نشان می‌دهد که سلب آزادی به بهانه عدالت تنها منجر به ظهور حکومت الیگارش می‌شود که در آن نه فقط آزادی قلع و قمع می‌شود بلکه عدالت اجتماعی نیز در چنین نظامی تحقق نخواهد یافت.

باید توجه داشت که سخنران در روسیه به عنوان کشوری که دارای سبقه کمونیستی است به ایراد سخنرانی پرداخته و رویکردهای رادیکال سوسیالیستی که اجرای عدالت را بر هر چیز مقدم می‌دانند در پیشینه این کشور کاملاً محسوس است از این رو سخنران با استناد به بزرگان ادبیات روسیه که به ستایش آزادی پرداخته‌اند و نقل قول بسیار از آنها سعی می‌کند با استفاده از حسن تعبیر به بیان دیدگاه خود که در تضاد با پیشینه تاریخی روسیه است بپردازد.

سخنران با ستایشی که از آزادی دارد و این استدلال که برپایه تقدم آزادی بر عدالت شکل گرفته است، عملاً یک رویکرد لیبرالی را اتخاذ کرده است که در بیان خود آن را رمزنگاری کرده است. با توجه به اینکه رویکرد سخنران بازنمایی لیبرالیسم است می‌توان گفت که با توجه به مقولات اقتصادی-رفاهی که در این پژوهش مد نظر قرار دارد اینطور می‌توان استنباط کرد که رویکرد سخنران در رابطه با بحث آزادی و اقتصاد، به هیچ وجه به دیدگاه‌های رادیکال سوسیالیستی نزدیک نیست و حتی در تضاد با آن قرار دارد. از آنجایی که در متن هیچ اشاره روشنی و یا حتی به صورت رمزنگاری شده به دیدگاه‌های اقتصادی ایشان نشده است ولی با این حال چون جان مایه سخنرانی تقدم آزادی بر عدالت است و دولت بزرگ نیز می‌تواند به عنوان یک مانع جدی بر سر تحقق آزادی باشد از این رو می‌توان گفت دیدگاه نویسنده در حوزه مباحث اقتصادی احتمالاً در میان طیفی از لیبرالیسم قرار دارد چرا که رویکرد‌های سوسیال دموکراسی و یا راه سوم نیز به علت وزن بیشتر دولت می‌توانند تا حدی موجب تحدید آزادی افراد شوند.

متن دوم

سخنرانی علی صوفی (روزنامه شرق) وزیر تعاون دولت هشتم، تحت عنوان: "تنها راه نجات جامعه، مردم باوری است" این سخنرانی، در ارتباط با موضوع تعاون، نظام سرمایه داری، قانون و مشارکت سیاسی است. اطلاعات ذیل از تحلیل گفتمان سخنرانی ایشان استخراج شده است.

جدول ۲: تحلیل گفتمان متن دوم (وزیر تعاون)

سخنران با این پیش فرض که انقلاب نتیجه کاری فکری و فرهنگی جدی و بزرگ‌گست که پیش از انقلاب انجام شده است، به بزرگنمایی کار فکری کسانی چون مطهری، بازرگان، طالقانی، منتظری، امام و مقام رهبری، می‌پردازد و کسانی چون خود را پرورش یافته و همچون سرباز آن تفکرات می‌داند. سخنران درباره اینکه دین باوری در میان مردم نهادینه است از تکرار و اغراق و بزرگنمایی استفاده کرده است. وی از قطب بندی، حول قانون اساسی بهره برده است و از ما پیروان قانون اساسی و آنها که قانون را بر نمی‌تابند، بهره برده است.	معانی بیان
سخنران معتقد است که تقوا و اندیشه می‌بایست توأمان با هم باشند و آن را به عنوان یک پیش فرض در نظر می‌گیرد و در این رابطه به نقل قولی (حدیث) از امام علی (ع) می‌پردازد که مؤید نظر اوست و در ادامه می‌گوید کسانی در قلب مردم جای می‌گیرند که این دو را با هم دارند و سید محمد خاتمی را مصداق این موضوع می‌داند و به همین دلیل معتقد است که او در قلب مردم جای دارد و بنابراین برای همیشه ماندگار است. پیش فرض دیگر سخنران، این است که از مصادیق دین داری، پیروی از قانون اساسی است.	معانی موضوعی
سخنران می‌گوید: "هر کسی که کاندیدای ریاست جمهوری می‌شود اول باید مردم را بهتر بشناسد، اقتصاد محروانه هم حرف نزند" در واقع سخنران به انتخابات نهم ریاست جمهوری اشاره می‌کند و به صورت ضمنی می‌خواهد بگوید که از میان کاندیدهای ریاست جمهوری و مشخصاً جریان اصول گرا به بحث فرهنگی و مشخصاً مباحث دینی که در جامعه نهادینه است و اصلاً به خاطر آن انقلاب اسلامی رخ داد، توجه نمی‌شود و با شعارهایی اقتصادی قصد فریب مردم ممکن است وجود داشته باشد.	معانی ضمنی

واژگان	واژگان مثبت: انقلاب اسلامی، نهج البلاغه، تفسیر قرآن، حماسه دوم خرداد ۷۶، قانون اساسی، اصل ۴۴ قانون اساسی، مردم باوری، انسان محوری، خداباوری، خود باوری / افراد و نهادهای مثبت: محمد خاتمی، مطهری، بازرگان، طالقانی، منتظری، امام، مقام رهبری، روحانیت، دانشگاهیان، بخش تعاونی / واژگان منفی: اقتصاد محورانه، بخش خصوصی، سرمایه دار زالوصفت، مردم داری
حکم (رای)	دین داری و اندیشه ورزی می‌بایست با هم باشند و این منجر به اثرگذاری و ماندگاری می‌شود، آنچنان که محمد خاتمی اینگونه عمل کرده است دوم اینکه دین داری در جامعه ما نهادینه شده است و نمی‌توان آن را از جامعه جدا کرد و در انجام هرگونه اصلاحاتی در جامعه این موضوع می‌بایست در اولویت اول قرار گیرد و طرح موارد مرتبط با مسائل اقتصادی در اولویت‌های بعدی قرار دارد. سخنران، پیروی از قانون اساسی را حتی با وجود نواقص احتمالی در آن از نشانه‌های دین داری می‌داند و در نهایت اینکه نویسنده با استناد به اصل ۴۴ قانون اساسی به بخش دولتی و تعاونی، با ارزش گذاری مثبت می‌نگرد و به بخش خصوصی با ارزش گذاری منفی می‌نگرد و حتی به قیاس‌هایی در رابطه با بخش خصوصی می‌پردازد، و از تعبیری استفاده می‌کند، همچون "سرمایه داری زالو صفت."
قطب بندی	قطب بندی‌های آشکاری در این سخنرانی وجود دارد میان ما اصلاح طلبان و اصول گرایان، شامل ویژگی‌هایی همچون به کار بردن تقوا و اندیشه توأمان با هم و پیروی از قانون اساسی و توجه به نهاد دین و توسعه فرهنگی و همچنین اقتصاد تعاونی، که سخنران همه اینها را به عنوان ارزش های والا و مثبت به خود و اصلاح طلبان نسبت می‌دهد و فقدان آن را به جریان مخالف خود و اصول گرایان.
استعاره	سخنران، از استعاره‌هایی در متن بهره می‌برد، وی می‌گوید: "از ما سربازانی برای پیاده کردن اهداف آن تفکر ساخت"، در واقع نویسنده از این طریق به صورت استعاری به القای معنای مورد نظر خود می‌پردازد بدین معنا که اثرگذاری این متفکرین (مطهری، بازرگان، طالقانی، منتظری، امام و مقام رهبری) بر روی آنها بسیار عمیق بوده است و خود را نسبت به اجرای این تفکرات بسیار متعهد می‌دانستند همچون یک سرباز. سخنران، به شعار "نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی" اشاره می‌کند که در حقیقت استعاره از باز تعریف سیاست و اقتصاد بر اساس آرای مد نظر جمهوری اسلامی ایران است.
کنایه	-
اغراق و مبالغه	سخنران در ستایش خاتمی دست به بزرگنمایی می‌زند و در چند مورد می‌گوید که: "خاتمی در قلب مردم جای گرفت" و باز می‌گوید اگر او "تحمل می‌کند و صبر می‌کند" به خاطر "اندیشه‌های والا و دید وسیعی است که دارد."
حسن تعبیر	سخنران در رابطه با خاتمی از حسن تعبیر استفاده می‌کند، وی می‌گوید: "اگر خاتمی در قلب مردم جای گرفت به خاطر اندیشه های والایی بود که داشت و ماندگاریش هم به همین است. اگر تحمل می‌کند و صبر می‌کند به خاطر اندیشه‌های والا و دید وسیعی است که دارد" سخنران از این طریق به ارزش گذاری مثبت نسبت به خاتمی و جریان اصلاحات پرداخته است.
تخفیف دادن و جا به جا کردن	سخنران می‌گوید: "کسانی که کاندیدای ریاست جمهوری می‌شوند اول باید تلاش کنند مردم را بهتر بشناسند، اقتصاد محورانه هم حرف نزنند و شعار ندهند چرا که مردم بیشتر خواهان توسعه فرهنگی اجتماعی هستند" که از این طریق به ارزش گذاری منفی و تحقیر کردن نامزدهای وابسته به جریان اصولگرا می‌پردازد.
منافع و تعلقات	سخنران معتقد است آنچه که انقلاب را به ثمر رساند ناشی از آمیخته شدن دین و اندیشه توأمان با هم است و همین امر منجر به ایجاد نیروهایی شد که انقلاب را به پیروزی رساندند اما این آمیختگی دین و اندیشه در بعد از انقلاب تداوم نداشت و موجب جدایی نسل قبل انقلاب از بعد از انقلاب شد. سخنران جریان اصلاحات را تلاشی می‌داند برای احیای دین و اندیشه و جریان مقابل یعنی اصولگرایان را متهم می‌کند که آنها با شعارهای اقتصاد محور عملاً بنیان های شکل گیری انقلاب را نادیده می‌گیرند و این ناشی از عدم شناخت درست آنها از مردم است.
چشم انداز	سخنران یک اصلاح طلب است و از این منظر است که مسائل را بررسی می‌کند و شالوده اصلاح طلبی را بر اساس توسعه فرهنگی می‌داند و توسعه فرهنگی را ناشی از آمیخته شدن دین و اندیشه می‌داند.
ناگفته‌ها	سخنران می‌گوید: "کسانی که کاندیدای ریاست جمهوری می‌شوند اول باید تلاش کنند مردم را بهتر بشناسند، اقتصاد محورانه حرف نزنند و شعار ندهند چرا که این مردم بیشتر خواهان توسعه فرهنگی هستند" اما سخنران دقیقاً نمی‌گوید این افرادی که مد نظر او هستند و اقتصاد محورانه حرف می‌زنند، دقیقاً وابسته به چه جریانی هستند.
پیش فرض‌ها	این سخنران بر یک سری مفروضات مبتنی است شامل: آمیخته بودن دین و اندیشه با هم که مبنای اصلی شکل گیری انقلاب بود و جریان اصلاحات در صدد احیای آن است و همچنین سخنران پیروی از قانون اساسی را از نشانه های دین داری می‌داند و پیش فرض دیگر در این سخنرانی مردم باوری است که از جانب سخنران بر آن تاکید شده است و مورد آخر که سخنران بر آن تاکید می‌کند اقتصاد تعاون محور است.

تبیین متن دوم

سخنرانی حاضر توسط وزیر تعاون دولت اصلاحات انجام شده است، صوفی در کابینه دوم اصلاحات و به عنوان دومین وزیر ایفای نقش کرد. در این سخنرانی وی به ارزش هایی که منجر شد انقلاب به پیروزی برسد اشاره می‌کند و معتقد است که جریان اصلاحات توانسته است این ارزش‌ها را احیاء کند و جریان اصولگرا به عنوان جریانی که توانایی شناخت درست مردم را نداشته است از این رو نتوانسته است بر این ارزش‌ها تاکید و به جای آن بر ارزش‌های اقتصاد محور برای شعارهای تبلیغاتی خود استفاده می‌کند و همچنین سخنران معتقد است که بخش تعاونی به علت احیای عدالت اجتماعی بر بخش خصوصی که به سرمایه داری زالو صفت متکی است، برتری دارد.

سخنران به ارزش گذاری مثبت نسبت به بخش تعاونی می‌پردازد و تاکید می‌کند که این بخش امکان تحقق عدالت اجتماعی را محقق می‌سازد و استدلال‌های خود را با این عبارت که "توسعه منهای عدالت اجتماعی" محقق نخواهد شد، عملاً به اتخاذ یک رویکرد "سوسیالیستی" در رابطه با مسائل اقتصادی می‌پردازد ولی در توصیف شرایط موجود، نویسنده معتقد است که در رابطه با چگونگی اتخاذ رویکردهای اقتصادی در کشور وحدت رویه وجود ندارد و همین امر موجب می‌شود که هدف گذاری‌های منجر به عدالت، که مد نظر اوست، محقق نشود چرا که مثلاً در زمان جنگ، می‌گفتند همه چیز باید دولتی شود و بعد از جنگ، می‌گفتند که همه چیز خصوصی شود و در حال حاضر نیز در رابطه با سرمایه داری گاهی آن را زالو صفت و گاهی آن را عزیز خطاب می‌کنند. آنچنان که اشاره شد نویسنده در رابطه با مسائل اقتصادی از یک دیدگاه سوسیالیستی دفاع می‌کند و با گسترش و توسعه بازار به شدت مخالف است و به اصل ۴۴ قانون اساسی نیز استناد می‌کند که در آن، بخش خصوصی در مرتبه سوم اهمیت قرار دارد. سخنران تاکید می‌کند، آن بخشی که می‌تواند سرمایه را مهار و کنترل کند همان بخش تعاونی است و از این رو خواهان تسلط بخش تعاونی بر بخش خصوصی است.

سخنران در رابطه با مسائل سیاسی نیز مواضع خاصی دارد، او هر چند که به توسعه فرهنگی معتقد است اما از دیدگاه وی توسعه فرهنگی ناشی از آمیختگی "دین و اندیشه" توأمان با هم است، ضمن اینکه بر نهاد دین نیز بسیار تاکید می‌کند و می‌گوید که اصلاً برای اسلام انقلاب کردیم و دین در جامعه ما نهاده است و حتی اهمیت مسائل دینی را از مسائل اقتصادی، بسیار بالاتر می‌داند. با اینحال نویسنده بر حسن اجرای قانون اساسی به عنوان یک میثاق که همه باید بر اجرای آن متعهد باشند، بسیار تاکید می‌کند و به شکل خاصی درباره قانون اساسی استدلال می‌کند چرا که معتقد است که این قانون اساسی ما را از نکتی که شرق و غرب به آن دچار هستند، مصون می‌دارد! از این رو می‌توان گفت که نویسنده از جهت سیاسی به هیچ یک از طیف های دیدگاه لیبرالی نزدیک نیست و از طرفی از جهت سیاسی با دیدگاه های کمونیستی نیز میانه ای ندارد، در واقع سخنران سعی میکند اللقاء کند که ایران تافته‌ای جدا بافته است و طرحی نو در انداخته است، آنچه که این دیدگاه را تایید میکند اشاره نویسنده به مجموعه‌ای از افراد است که بعضی از این اشخاص، قرابت خاصی باهم ندارند شامل مطهری، بازرگان، طالقانی، منتظری، امام و مقام رهبری، که جمع شدن بعضی از این افراد به علت دیدگاه های سیاسی مختلف، عملاً غیر ممکن است.

متن سوم

مصاحبه با طهماسب مظاهری (ماهنامه اقتصاد ایران، بهمن ۱۳۸۲) وزیر اقتصاد و دارایی (۱۳۸۳-۱۳۸۰) دولت هشتم (سید صفدر حسینی در سال پایانی دولت عهده دار وزارت اقتصاد و دارایی شد)، تحت عنوان: "معضل تصمیم گیری" که در رابطه با نظام تصمیم گیری ایده آل در حوزه مباحث اقتصادی است. اطلاعات ذیل از تحلیل گفتمان مصاحبه ایشان استخراج شده است.

جدول ۳: تحلیل گفتمان متن سوم (وزیر اقتصاد و دارایی دولت هشتم)

معانی بیان	وزیر در این مصاحبه به مقایسه نظام تصمیم گیری در نهادهای دموکراتیک با نهادهای غیر دموکراتیک می‌پردازد و همچنین به بزرگنمایی "کارآمدی نظام تصمیم گیری در نهادهای دموکراتیک" مبادرت می‌کند. از تکرار در رابطه با کارآمدی نظام تصمیم گیری در نهادهای دموکراتیک، نیز بهره برده است. و از کوچک نمایی در رابطه با کارآمدی نظام‌های تصمیم در ایران نیز استفاده کرده است.
معانی موضعی	مظاهری با این پیش فرض، استدلال می‌کند که سازمان دهی تصمیم گیری در نظام‌های دموکراتیک بسیار کارآمد است، در واقع از این طریق به بزرگنمایی کارآمدی این نظام ها می‌پردازد و معتقد است در نقطه مقابل، نظام‌های غیر دموکراتیک قرار دارند که فرآیند تصمیم گیری در آنها بسیار ناکارآمد است و منجر به هدر رفتن سرمایه و نیروها می‌شود.
معانی ضمنی	مظاهری می‌گوید، برای حصول به یک دولت حداقلی می‌بایست از دو مرحله تراکم زدایی و تمرکز زدایی عبور کنیم در رابطه با تراکم زدایی وی معتقد است که: "در کشور ما مطابق با فصل هشتم قانون برنامه سوم توسعه، گام‌های اولیه برای تراکم زدایی برداشته شده و موفقیت‌هایی نیز حاصل گردیده. البته این اقدامات کافی نیست" ولی با این حال وی هیچ اشاره‌ای به مرحله تمرکز زدایی نمی‌کند در واقع مظاهری به صورت ضمنی، می‌گوید که در برابر حرکت به سمت دولت حداقلی مقاومت جدی وجود دارد.
واژگان	واژگان مثبت: اقتصاد بخش غیر دولتی، نهادهای نظارتی، نظام های دموکراتیک، تراکم زدایی، تمرکز زدایی/افراد و نهادهای مثبت: رقابت‌های حزبی، دولت کوچک / واژگان منفی: نظام‌های استبدادی، قدرت مطلقه / افراد و نهادهای منفی: دولت بزرگ

حکم (رای)	مظاهری در این متن حکم صادر می‌کند مبنی بر اینکه اگر تصمیم‌گیری در یک فرآیند دموکراتیک انجام شود کارآمدی تصمیمات را به دنبال خواهد داشت و همچنین به این موضوع نیز اشاره می‌کند که: "تصمیمات متعدد در ساختار اقتصادی یک کشور باید منبعث از یک تئوری مشخص و قبول شده باشد."
قطب بندی	مظاهری در این متن به دفاع از دیدگاهی می‌پردازد که برآمده از نظام‌های دموکراتیک است و مخالفت خود را با دیدگاه‌هایی که در نظام‌های غیردموکراتیک وجود دارند اعلام می‌کند، وی معتقد است که نظام تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی تنها در نهادهای دموکراتیک می‌تواند کارآمد باشد و در نهادهای غیر دموکراتیک تصمیمات یکدیگر را خنثی می‌کنند و منافعی را بدنبال نخواهند داشت.
استعاره	-
کنایه	-
اغراق و مبالغه	مظاهری در رابطه با تصمیم‌گیری در نهادهای دموکراتیک به چهار مرحله اشاره می‌کند شامل: تصمیم‌گیری در نهادهای راهبردی، ایجاد ساختارهای مورد نیاز، نهادهای اجرایی که متشکل از عوامل اقتصادی بخش غیر دولتی هستند و در نهایت بخش نظارت. وی به بزرگنمایی این مراحل می‌پردازد چرا که معتقد است که این مراحل در نظام‌های دموکراتیک به خوبی محقق می‌شوند چون هر مرحله به خوبی از هم تفکیک شده است و هدایت هر مرحله نیز به متخصصین امر واگذار می‌شود.
حسن تعبیر	مظاهری در این متن از دولت حداقلی و حرکت به این سمت حمایت کرده است و در این رابطه از حسن تعبیر استفاده کرده است: "دولت بزرگ در مقابل دولت حداقلی، به معنای عدم کارایی در مقابل کارایی و اثر بخشی است."
تخفیف دادن و جا به گردن	در رابطه با کندی تصمیم‌گیری و بعضاً عدم کارایی نظام تصمیم‌گیری در ایران وی به ارزیابی منفی در این رابطه می‌پردازد و می‌گوید: "به نظر می‌رسد کندی تصمیم‌گیری در اقتصاد ایران به فقدان فرآیندی که عرض کردم مربوط می‌شود. در نظام کنونی تصمیم‌گیری، حلقه‌هایی را که بر شمردم یا دارای نواقصی است و یا اصولاً به شکل دیگری آرایش پیدا کرده‌اند" و در جایی دیگر می‌گوید: "در نظام فعلی، تصمیماتی که در ابتدای فرآیند اخذ می‌شوند، اغلب دارای نگرش بخشی است."
منافع و تعلقات	وی معتقد است اگر نظام تصمیم‌گیری در کشور به سوی دموکراتیک شدن برود و یک تئوری واحد مستقل از جریان‌های سیاسی وجود داشته باشد که مبنای عمل قرار گیرد در اینصورت تصمیم‌گیری‌ها سازنده و منشأ منافع حداکثری خواهد بود.
چشم انداز	مظاهری به عنوان وزیر دولت اصلاحات در رویکردهای سیاسی و اقتصادی از یک دیدگاه لیبرالی حمایت می‌کند که شامل یک دولت حداقلی و دموکراتیک شدن تصمیم‌گیری‌هاست.
ناگفته‌ها	مظاهری می‌گوید: "نظام سیاسی کشور ما، یک نظام استحال شده از دیکتاتوری به جمهوری و مبتنی بر نظام انتخاباتی است، ولی هنوز احزاب و فعالیت‌های حزبی به صورت واقعی شکل و ریشه نگرفته‌اند" ولی با اینحال وی هیچ اشاره‌ای به موانع شکل‌گیری فعالیت‌های حزبی در ایران نمی‌کند.
پیش فرض‌ها	این مصاحبه بر دو فرض اصلی مبتنی است شامل: تصمیم‌سازی‌های کارآمد تنها در نهادهای دموکراتیک میسر خواهد شد و کارآمدی، در دولت حداقلی است که تضمین می‌شود.

تبیین متن سوم

متن حاضر، مصاحبه طهماسب مظاهری، وزیر امور اقتصادی و دارایی (۱۳۸۳-۱۳۸۰) دولت دوم اصلاحات با یکی از نشریات اقتصادی است. در این مصاحبه دیدگاه مظاهری در رابطه با مسائل اقتصادی و سیاسی از جانب وی به خوبی مطرح شده است. مظاهری وقتی در برابر پرسشی مبنی بر اینکه فرآیند تصمیم‌گیری ایده آل و مدرن چگونه است، قرار می‌گیرد وی ابراز می‌کند که تصمیم‌سازی تنها در نهادهای دموکراتیک می‌تواند کارآمد باشد. در واقع، تصمیمات متعدد در ساختار اقتصادی یک کشور باید منبعث از یک تئوری مشخص و البته مورد اجماع باشد و تامین نیازهای تصمیم‌گیری باید از طریق رقابت میان احزاب میسر شود. مظاهری در رابطه با حجم دولت‌ها نیز معتقد است که هر چه دولت به سمت حداقلی شدن پیش رود، کارآمدی آن نیز افزایش می‌یابد. در کل می‌توان گفت که رویکرد وی برآمده از یک دیدگاه لیبرالی است هم لیبرالیسم سیاسی و هم لیبرالیسم اقتصادی.

متن چهارم

مصاحبه (روزنامه شرق) با صفدر حسینی، وزیر امور اقتصادی و دارایی (۱۳۸۴-۱۳۸۳) دولت هشتم (سید صفدر حسینی در سه سال اول دولت هشتم عهده دار وزارت کار و امور اجتماعی بود و ایشان در سال پایانی دولت عهده دار وزارت اقتصاد و دارایی شد) تحت عنوان: "دستکاری قیمت‌ها در بورس ممنوع می‌شود"، این مصاحبه در رابطه با گسترش خصوصی‌سازی و موانع پیش‌رو در ایران است. اطلاعات ذیل از تحلیل گفتمان مصاحبه ایشان استخراج شده است.

جدول ۴: تحلیل گفتمان متن چهارم (وزیر اقتصاد)

معانی بیان	مصاحبه شونده برای القای معنای مورد نظر خود مبنی بر تحقق شرایط رقابتی در ساختار دولتی اقتصاد ایران به ابزار خصوصی سازی اشاره می‌کند و از طریق بزرگنمایی، بر فعالیت گسترده دولت در گسترش بخش خصوصی تاکید می‌کند.
معانی موضوعی	پیش فرض مصاحبه شونده این است که با توجه به اینکه حجم بیش از هشتاد درصد اقتصاد ایران دولتی است از این رو، پیشبرد روند خصوصی سازی به عنوان یک اجبار مد نظر دولت قرار دارد. مصاحبه شونده روند گسترش هر چه بیشتر خصوصی سازی را به عنوان یک ضرورت و کاملاً مثبت می‌داند.
معانی ضمنی	مصاحبه شونده با شاره به "الگوهای شکست خورده مد نظر دولت قرار نمی‌گیرند"، بدون اینکه هیچ اشاره مستقیمی به این الگوهای شکست خورده داشته باشد عملاً به صورت ضمنی به سیاست‌های تعدیل ساختاری دهه ۷۰ اشاره می‌کند.
واژگان	واژگان مثبت: شرایط رقابتی، خصوصی سازی، بخش خصوصی توانمند، اصلاحات اقتصادی، لایحه ضد انحصار، واگذاری عمومی، دموکراسی، اقتصاد مردم سالار، بورس، اشتغال، رفاه / افراد و نهادهای مثبت: کاهش تصدی‌گری دولت، اقتصاد ژاپن/ واژگان منفی: بدبینی به خصوصی سازی/ افراد و نهادهای منفی: شرکت‌های دولتی
حکم (رای)	مصاحبه شونده رای صادر می‌کند مبنی بر اینکه گسترش خصوصی سازی نه یک انتخاب بلکه یک اجبار است. و در حکمی دیگر می‌گوید که در صورت گسترش بخش خصوصی و واگذاری اقتصاد به مردم شاهد یک اقتصاد مردم سالار خواهیم بود و در اینصورت است که توسعه دموکراسی در کشور محقق خواهد شد.
قطب بندی	مصاحبه شونده خود و مجموعه دولت را مدافع و مشوق گسترش بخش خصوصی می‌داند و در طرف مقابل موانعی که مانع اجرای سریع آن است، ذیل عنوان موانع اجتماعی، سیاسی، مدیریتی و همچنین موانع قانونی به آن اشاره می‌کند.
استعاره	-
کنایه	مصاحبه شونده می‌گوید "به هیچ عنوان الگوهای شکست خورده مد نظر دولت نیست" این عبارت کنایه‌ای است به سیاست‌های تعدیل در دهه ۷۰ که در دوره آقای هاشمی رفسنجانی اجرا شد که به علت تدارک ندیدن تورهای ایمنی برای کاهش تبعات اجرای سیاست‌های تعدیل منجر به عوارض اجتماعی و اقتصادی در آن مقطع زمانی شد.
اغراق و مبالغه	مصاحبه شونده اشاره می‌کند که علی‌رغم اینکه مقاومت‌ها بسیاری در سطوح مختلف بر گسترش بخش خصوصی وجود داشته است اما دولت توانسته بر این موانع بزرگ به خوبی غلبه کند، وی از این طریق نتایج بدست آمده در دولت اصلاحات را در گسترش بخش خصوصی و کاهش تصدی‌گری دولت را بزرگنمایی کرده است.
حسن تعبیر	مصاحبه شونده از حسن تعبیر در رابطه با بخش خصوصی در مصاحبه‌اش بهره برده است، همچون: "اطمینان لازم به توانایی‌های بخش خصوصی و خود باوری مورد نیاز در جامعه به وجود آمده است" و "تلاش دولت در کنار بستر سازی قانونی، ایجاد هماهنگی لازم بین سه قوه و تمهید شرایط با ثبات در اجرای سیاست‌های اقتصادی"
تخفیف دادن و جا به جا کردن	مصاحبه شونده به شیوه نادرست اجرای سیاست‌های تعدیل در دهه ۷۰ اشاره می‌کند و به صورت کنایه آمیز می‌گوید: "به هیچ عنوان الگوهای شکست خورده مد نظر دولت نیست"
منافع و تعلقات	مصاحبه شونده می‌گوید در یک اقتصاد مردم سالار که همان واگذاری اقتصاد به بخش عمومی است می‌توان به توسعه دموکراسی امیدوار بود، یعنی گسترش بخش خصوصی و توسعه دموکراسی را لازم و ملزوم هم می‌داند.
چشم انداز	مصاحبه شونده از یک منظر لیبرالی به طرح بحث خود می‌پردازد علی‌رغم اینکه به طرح بحث کوتاهی در رابطه با اینکه یک اقتصاد مردم سالار است که شرط تحقق توسعه دموکراسی است، می‌پردازد اما با این حال کل بحث مصاحبه شونده از دیدگاه لیبرالیسم اقتصادی است که مطرح می‌شود.
ناگفته‌ها	مصاحبه شونده اشاره می‌کند که دولت مترصد ایجاد بستری است که بخش خصوصی به لحاظ روانی، نسبت به ثبات سیاست‌های مجموعه دولت و حکومت احساس امنیت کند اما مصاحبه شونده اشاره‌ای نمی‌کند که مصادیق ایجاد ناامنی برای فعالیت بخش خصوصی شامل چه مواردی هستند.
پیش فرض‌ها	مصاحبه شونده معتقد است که خصوصی سازی می‌بایست گسترش یابد و این برنامه‌ای است که در دستور کار دولت قرار دارد.

تبیین متن چهارم

مصاحبه حاضر با صفدر حسینی به عنوان دومین وزیر اقتصاد (۱۳۸۴-۱۳۸۳) در دولت هشتم (سید صفدر حسینی در سه سال اول دولت هشتم عهده دار وزارت کار و امور اجتماعی بود و همین فرد در سال پایانی دولت عهده دار وزارت اقتصاد و دارایی شد)، انجام شده است. در این مصاحبه وزیر اقتصاد به دغدغه‌های دولت در رابطه با گسترش بخش خصوصی می‌پردازد. از نظر وی اقتصاد ایران یک اقتصاد کاملاً دولتی است و حجم مداخله دولت در اقتصاد به حدود ۸۰ درصد می‌رسد از این رو کاهش حجم اقتصاد دولتی از طریق گسترش بخش خصوصی مد نظر دولت قرار دارد.

وزیر اقتصاد هیچ توجیهی را که مانع گسترش بخش خصوصی شود را وارد نمی‌داند مگر در رابطه با شرکت‌های دولتی که جایگاهشان، جنبه حاکمیتی در نظام است که این شرکت‌ها از دایره خصوصی سازی می‌توانند خارج شوند. وزیر با اصرار که بر روند گسترش هر چه

بیشتر خصوصی سازی دارد در واقع بر مبنای یک دیدگاه لیبرالی به موضوعات می‌پردازد این دیدگاه نیز از دو جهت قابل بررسی است، سیاسی و اقتصادی. از جهت سیاسی، وزیر مشخصاً در مصاحبه می‌گوید که بدنه دولت هشتم به این نتیجه رسیده است که گسترش بخش خصوصی یا همان اقتصاد مردم سالار منجر به توسعه دموکراسی خواهد شد و توسعه دموکراسی را نیز زمینه مشترک و مقبولی می‌داند میان مردم و دولت. در واقع اعتقاد به لیبرالیسم سیاسی از سخنان وزیر به خوبی قابل استنباط است اما از جهت اقتصادی نمی‌توان دیدگاه وزیر را به اقتصاد نئولیبرالیسم نزدیک دانست چرا که وزیر در مواردی به اقدامات دولت برای کاهش تبعات منفی سیاست‌های گسترش خصوصی سازی اشاره می‌کند مثلاً در جایی می‌گوید "سعی خواهد شد تا از نظارت تشکل‌های کارگری، کارفرمایی استفاده شود تا هم همکاری دولت با شرکای اجتماعی‌اش افزایش یابد و هم اصلاح ساختار به صورت مفید پیش رود" و در جایی دیگر می‌گوید "به هیچ عنوان الگوهای شکست خورده مد نظر دولت نیست" که درواقع وزیر در این عبارت، روند اجرای خصوصی سازی توسط دولت اصلاحات را بسیار مثبت ارزیابی کرده و آن را از اجرای سیاست‌های مشابه در دولت سازندگی جدا می‌کند.

متن پنجم

سخنرانی ناصر خالقی (اردیبهشت ۱۳۸۳)، وزیر کار و امور اجتماعی (سید صفدر حسینی در سه سال اول دولت هشتم عهده دار وزارت کار و امور اجتماعی بود و ایشان در سال پایانی دولت عهده دار وزارت اقتصاد و دارایی شد) در نود و دومین اجلاس بین المللی کار. اطلاعات ذیل از تحلیل گفتمان سخنرانی ایشان استخراج شده است.

جدول ۵: تحلیل گفتمان متن پنجم (وزیر کار و امور اجتماعی دولت هشتم)

معانی بیان	وزیر کار در سخنرانی‌اش بر اهمیت جهانی سازی تاکید دارد چرا که می‌تواند به گسترش نهادهای دموکراتیک و رفع کاستی‌های حقوق بشری و برقراری تساوی جنسیتی، منجر شود. وی در طول سخنرانی‌اش به بزرگمایی و مبالغه در رابطه با اثر گذاری مثبت جهانی سازی می‌پردازد و در این رابطه از حسن تعبیرها نیز بهره برده است.
معانی موضوعی	سخنران با این پیش فرض که جهانی سازی برای کشورهای در حال توسعه آثار بسیار مثبتی می‌تواند داشته باشد، پیش رفته است و بحث تحقق جهانی سازی در رابطه با جمهوری اسلامی را نیز منوط به تحقق سه جانبه گرایی (مشارکت دولت، کارگر و کارفرما) می‌داند. وی معتقد است که در این رابطه جمهوری اسلامی موفق عمل کرده است و به این موفقیت، رشد بالای اقتصادی که توسط دولت اصلاحات محقق شده است را نیز اضافه می‌کند.
معانی ضمنی	خالقی در متن سخنرانی‌اش به "اقتصاد غیر رسمی" اشاره می‌کند و این اشاره با حسن تعبیر همراه است، در واقع سخنران به صورت ضمنی سعی کرده است که به ارزش گذاری مثبت در رابطه با بخش خصوصی بپردازد و اینکه به صورت تلویحی می‌گوید، دولت اصلاحات با دیدی مثبت به بخش خصوصی نظر دارد.
واژگان	واژگان مثبت: نهادهای دموکراتیک سیاسی، تساوی جنسیتی، برابری فرصت های اجتماعی، کار شایسته، سه جانبه گرایی، حقوق بنیادین کار، حمایت‌های اجتماعی، اقتصاد غیر رسمی، برنامه چهارم توسعه، توسعه پایدار و متوازن، صلح بین المللی، بازار جهانی، مدیریت خردگرایی جهانی سازی/افراد و نهادهای مثبت: ILO/واژگان منفی: تعرفه‌های ناعادلانه تجاری
حکم (رای)	سخنران حکم صادر می‌کند مبنی بر اینکه جهانی سازی در صورتی منجر به توسعه پایدار و متوازن و صلح بین المللی خواهد شد که در آن دسترسی عادلانه فرصت‌های تجاری و اقتصادی از طریق فراهم آمدن زیر ساخت‌های سیاسی لازم محقق شود.
قطب بندی	می‌توان گفت که سخنران در این متن به یک قطب بندی خفیف میان کشورهای در حال توسعه و کشورهای صنعتی اشاره می‌کند، قطب بندی که به علت نبودن بستر سیاسی مناسب منجر به عدم دسترسی به فرصت‌های مناسب اقتصادی می‌شود، اما سخنران معتقد است که پتانسیل کاهش این قطب بندی وجود دارد و از طریق مدیریت خردگرایی جهانی این امر تحقق خواهد یافت.
استعاره	-
کنایه	-
اغراق و مبالغه	سخنران در مورد موفقیت‌های دولت اصلاحات در رابطه با اشتغال زایی و همچنین رشد اقتصادی به بزرگمایی دستاوردهای دولت می‌پردازد وی می‌گوید: "دولت در سال ۲۰۰۳-۲۰۰۲ موفق گردید با دستیابی به نرخ رشد اقتصادی ۸/۳ درصدی حدود ۷۰۰ هزار فرصت شغلی ایجاد نماید." وی در جایی دیگر در رابطه با اهمیت دادن جمهوری اسلامی به وضعیت کارگران نیز از تعبیری استفاده می‌کند که اغراق آمیز است، وی می‌گوید: "در جمهوری اسلامی ایران جامعیت بخشیدن به خواسته‌های مادی و معنوی جامعه کارگری یک رسالت اساسی محسوب می‌شود."
حسن تعبیر	سخنران از موفقیت دولت اصلاحات با ارزش گذاری مثبت، یاد می‌کند و در رابطه با جهانی شدن و سه جانبه گرایی نیز از ارزیابی مثبت استفاده کرده است و می‌گوید: "جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با جهانی شدن، توسعه و ارتقاء سه جانبه گرایی را به عنوان مستحکم ترین پل

ارتباطی بین شرکای اجتماعی در سرنوشت برنامه‌های کلان اقتصادی - اجتماعی قرار داده و گفتگوی اجتماعی را به مثابه مؤثرترین راه برای تخریب دیوارهای بلند بی اعتمادی، بین شرکای اجتماعی و فرهنگ اعتماد سازی برگزیده است."	
سخنران به ارزش گذاری منفی در رابطه با شیوه مدیریت فعلی جهانی سازی می‌پردازد و می‌گوید: "بسیاری از دولت‌ها از بحران موجود در شیوه مدیریت و اداره کردن امور مربوط به جهانی سازی به شدت احساس نگرانی می‌کنند."	تخفیف دادن و جابه جا کردن
سخنران معتقد است که پیوستن به جریان جهانی سازی آثار بسیار مثبتی می‌تواند برای کشورهای در حال توسعه داشته باشد شامل توسعه نهادهای دموکراتیک و گسترش قلمرو حقوق بشر و ایجاد برابری جنسیتی و همچنین دستیابی به فرصت‌های بزرگ اقتصادی اما آنچه که می‌تواند این منافع پیوستن به جهانی سازی را برای کشورهای در حال توسعه مورد تهدید قرار دهد ناشی از بحران موجود در شیوه مدیریت و اداره کردن امور مربوط به جهانی سازی است که در نهایت این مانع می‌تواند از طریق اعمال مدیریت خردگرایی جهانی برطرف شود.	منافع و تعلقات
با توجه به اینکه سخنران در رابطه با دولت بیشتر به توانمند سازی اقتصادی از طریق دولت تاکید می‌کند، بنابراین می‌توان گفت که دیدگاه اقتصادی وزیر کار نزدیک به دیدگاه راه سوم است.	چشم انداز
سخنران اشاره می‌کند که جهانی سازی در ارتباط با کشورهای در حال توسعه می‌تواند منجر به گسترش نهادهای دموکراتیک و برطرف شدن کاستی‌های حقوق بشر و ایجاد برابری جنسیتی شود اما سخنران اشاره‌ای نمی‌کند که آیا ایران نیز از مصداق چنین کشورهایی است و یا خیر؟	ناگفته ها
این سخنران بر این پیش فرض مبتنی است که جهانی سازی می‌تواند منجر به توسعه نهادهای دموکراتیک، برابری جنسیتی و بهبود حقوق بشر در کشورهای در حال توسعه شود و همچنین اگر مدیریت خرد گرایی جهانی بر این فرآیند حاکم شود منافع اقتصادی بسیاری عاید کشورهای در حال توسعه خواهد شد.	پیش فرض ها

تبیین متن پنجم

ناصر خالقی به عنوان وزیر کار دولت دوم اصلاحات، در نود و دومین اجلاس بین المللی کار به ایراد سخنرانی می‌پردازد، در این اجلاس وی در رابطه با جهانی سازی به ارائه نظرات خود می‌پردازد.

از دو جهت سیاسی و اقتصادی می‌توان مواضع وزیر کار را مورد بررسی قرار داد. با توجه به موضوعی که وی اتخاذ کرده است، از جهت سیاسی می‌توان گفت که وی از یک دیدگاه لیبرالی حمایت می‌کند وی اشاره آشکاری دارد به اینکه جهانی سازی برای کشورهای در حال توسعه می‌تواند منجر به توسعه نهادهای دموکراتیک، بهبود حقوق بشر و افزایش برابری جنسیتی شود. از جهت اقتصادی نیز با توجه به اینکه خالقی در رابطه با جهانی سازی مشخصاً اشاره می‌کند که بهبود دسترسی به فضای جهانی برای کشورهای در حال توسعه می‌تواند منجر به اصلاحات کلان اقتصادی شود این امر نشان می‌دهد که ایشان هیچ گونه بدبینی نسبت به جهانی سازی و یا به بیان دیگر گسترش بخش بازار ندارند و اعتقاد دارند که این امر مستقیماً بر روی اصلاحات سیاسی و توسعه نهادهای دموکراتیک اثر گذار است پس قاعدتاً از توسعه بخش بازار هر چه بیشتر استقبال خواهند کرد ولی از طرفی چون ایشان بر سه جانبه گرایی (تصمیم گیری مشترک میان سه رکن کارگر، کارفرما و دولت) تأکید دارند، از این رو می‌توان گفت که دیدگاه اقتصادی خالقی به رویکردهای راه سوم نزدیکتر است چرا که این دیدگاه نیز بر توانمند سازی و همچنین بهبود ارتباط میان بخش دولتی و بخش خصوصی تأکید دارد.

جمع بندی و نتیجه گیری

این پژوهش مبتنی بر شناسایی گفتمان اقتصادی دولت هشتم و نسبت آن با مداخله گری دولت در اقتصاد است که از طریق تحلیل گفتمان انجام شده است، در حقیقت این پژوهش با این سؤال اصلی آغاز می‌شود که گفتمان اقتصادی دولت هشتم مبتنی بر چه دیدگاهی است و این گفتمان چه نسبتی با مداخله‌گری دولت در اقتصاد دارد و برای یافتن این پاسخ از روش کیفی و تکنیک تحلیل گفتمان استفاده شده است، برای اینکه نتایج پژوهش هر چه معرفت‌تر باشد به سراغ تحلیل گفتمان این دولت رفتیم اما با یک گزینش خاص که در این پژوهش مد نظر قرار گرفته است، در واقع مرور پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که عموماً پژوهش‌هایی که مبتنی بر تحلیل گفتمان هستند تنها سخنان رئیس دولت‌ها را مبنا قرار داده‌اند در حالی که به زعم نویسندگان این پژوهش، برای شناسایی رویکردهای اقتصادی یک دولت، علی‌رغم اینکه تحلیل گفتمان رئیس دولت حائز اهمیت است اما مهم‌تر از آن تحلیل گفتمان وزارایی است که دارای مسئولیت‌های اقتصادی-رفاهی هستند، شامل وزراء «تعاون»، «امور اقتصادی و دارایی» و «کار و امور اجتماعی».

با استفاده از روش تحلیل گفتمان و مجموعه‌ای از مفاهیم و واژگان کانونی که هر یک، معرف دیدگاه‌ها و طیف‌های متفاوت، شامل: لیبرالیسم، نئولیبرالیسم، سوسیال دموکراسی، راه سوم و حکمرانی خوب است به تحلیلی گفتمانی گفتار و مستندات مورد نظر پرداخته شده است و مشخصاً در این پژوهش روش تحلیل گفتمان تئون ای ون دایک مورد استفاده قرار گرفته شده است. مقطع زمانی مورد بررسی در این پژوهش سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ می باشد که در این مقطع زمانی دولت هشتم بر سرکار بوده است. در این بازه زمانی برای تحلیل گفتمان به متون مشخصی مراجعه می‌شود که این متون مربوط به رئیس جمهور و وزاری است که در رابطه با حوزه اقتصاد و رفاه دارای مسئولیت هستند از این رو این افراد مد نظر قرار گرفتند: سید محمد خاتمی (رئیس جمهور)، علی صوفی (وزیر تعاون)، طهماسب مظاهری (وزیر اقتصاد)، سید صفدر حسینی (وزیر اقتصاد) و ناصر خالقی (وزیر کار و امور اجتماعی). که از تحلیل گفتمان سخنرانی‌ها و مستندات این افراد نتایج ذیل به دست آمد.

این دوره، که جریان موسوم به اصلاح طلبان، ارکان قدرت را در دولت در اختیار داشتند دارای مؤلفه‌هایی هستند که گفتمان اقتصادی این جریان، در این مقطع زمانی را می‌سازند، از میان سخنرانی‌هایی که مورد تحلیل گرفتند به نتایج مشخصی در رابطه با گرایش‌های اقتصادی این دوره دست یافتیم:

تحلیل متون و سخنرانی‌های مربوط سید محمد خاتمی نشان می‌دهد که وی تلاش می‌کند دموکراسی را در واژه مردم سالاری رمزنگاری کند، تحلیل گفتمان سخنرانی ایشان، نشان می‌دهد که مقولاتی که بیانگر رویکرد های اقتصادی ایشان باشد، برجسته نشده است. بنابراین در سخنان ایشان از جهت سیاسی شاهد برجسته بودن رویکردهای لیبرالی هستیم، تقدم آزادی بر عدالت بسیار مورد تاکید ایشان قرار دارد از این رو می‌توان نتیجه گرفت که دیدگاه‌های ایشان از جهت اقتصادی به رویکردهای لیبرالی نزدیک است. در واقع نمی‌توان رویکرد ایشان را در حوزه مباحث اقتصادی به رویکرد سوسیال دموکراسی و یا راه سوم نزدیک دانست چرا که در این دو رویکرد چون دولت سطحی از مداخله گری را دارد و ممکن است همین امر منجر به تحدید آزادی شود از این رو دو رویکرد سوسیال دموکراسی و راه سوم نمی‌تواند به دیدگاه‌های اقتصادی محمد خاتمی نزدیک باشد. به طور خلاصه می‌توان گفت که محمد خاتمی از جهت سیاسی به دیدگاه‌های لیبرالی کاملاً نزدیک است و در سخنانش این موضوع کاملاً برجسته است ولی دیدگاه‌های اقتصادی در سخنان ایشان برجسته نشده است اما با توجه به دیدگاه‌های سیاسی ایشان دیدگاه‌های اقتصادی ایشان را می‌توان به دیدگاه های لیبرالی نزدیک دانست.

تحلیل گفتمان وزیر اقتصاد، صفدر حسینی نشان می‌دهد که وی تلاش می‌کند که حمایتش از گسترش خصوصی سازی را بسیار برجسته کند او گسترش خصوصی سازی را در واژگانی همچون گسترش اقتصاد مردم سالار رمز نگاری می‌کند و معتقد است که گسترش خصوصی سازی در نهایت می‌تواند منجر به گسترش و نهادینه شدن دموکراسی شود. به طور خلاصه می‌توان گفت که دیدگاه های اقتصادی صفدر حسینی به دیدگاه‌هایی لیبرالی و تا حدی نئولیبرالی نزدیک است چرا که وی به شدت با مداخله دولت در اقتصاد مخالف است تا جایی که صفدر حسینی می‌گوید تنها شرکت‌هایی که جنبه حاکمیتی برای کشور دارند می‌توانند از دایره خصوصی سازی خارج شوند و گسترش دموکراسی را نیز مشروط به گسترش خصوصی سازی می‌داند. تحلیل گفتمان علی صوفی، وزیر تعاون نشان می‌دهد که وی یک رویکرد ضد لیبرالی به مسائل اقتصادی دارد، می‌توان گفت که دیدگاه اقتصادی وی به رویکردهای های سوسیالیستی نزدیک است وی سرمایه داری را زالو صفت می‌داند و معتقد است که در رابطه با مسائل اقتصادی در کشور وحدت رویه وجود ندارد و تأکید ایشان بر گسترش بخش تعاونی به جای بخش خصوصی است چرا که صوفی معتقد است که بخش تعاونی است که می‌تواند عدالت اجتماعی را احیاء کند. تحلیل گفتمان ناصر خالقی، وزیر کار و امور اجتماعی نشان می‌دهد که از جهت سیاسی با توجه به تأکید ایشان بر توسعه نهادهای دموکراتیک می‌توان گفت که دیدگاه ایشان به رویکردهای لیبرالی نزدیکتر است ولی از جهت اقتصادی با توجه به تأکید ایشان بر سه جانبه گرایی و همکاری بخش دولتی و خصوصی می‌توان گفت که دیدگاه ایشان به رویکرد راه سوم که بر توانمند سازی تاکید دارد، نزدیکتر است. تحلیل گفتمان طهماسب مظاهری وزیر امور اقتصادی و دارایی نشان می‌دهد که وی از جهت سیاسی تاکید دارد که تصمیم سازی تنها در نهادهای دموکراتیک می‌تواند کارآمد باشد از این رو دیدگاه سیاسی ایشان مبتنی بر یک رویکرد لیبرالی است و همچنین از جهت اقتصادی نیز مظاهری بر یک دولت حداقلی تاکید بسیاری دارد ضمن اینکه مدل دولت رفاه در نظر ایشان با یک ارزش گذاری منفی همراه است و بر رعایت تمام سازوکاری که منجر به رشد اقتصادی شود تأکید بسیاری دارد، در واقع می‌توان گفت که رویکرد اقتصادی مظاهری مبتنی بر یک دیدگاه لیبرالی است.

نکته‌ای دیگر که باید حتماً بدان اشاره کرد درباره میزان حضور آقایان صفدر حسینی و ناصر خالقی در دولت هشتم است. آقای صفدر حسینی در ۳ سال نخست دولت هشتم، در سمت وزارت کار و امور اجتماعی بوده‌اند و در ۱ سال پایانی در سمت وزارت امور اقتصاد و دارایی. در واقع در سمت وزارت امور اقتصاد و دارایی، آقای طهماسب مظاهری به عنوان وزیر اول اقتصاد (۳ سال اول) و آقای صفدر حسینی به عنوان وزیر دوم اقتصاد (۱ سال پایانی) در این سمت (وزارت امور اقتصاد و دارایی) بوده‌اند با وجود عمر کوتاه وزیر دوم اقتصاد (صفدر حسینی) نتایج تحلیل گفتمان صفدر حسینی نشان می‌دهد که میان دیدگاه اقتصادی ایشان (صفدر حسینی) به عنوان وزیر دوم (۱ سال آخر دولت) با دیدگاه اقتصادی وزیر اول (طهماسب مظاهری)، که در ۳ سال نخست در این سمت بوده‌اند، کاملاً همسویی وجود دارد و این مویدی بر نتیجه‌گیری مقاله در رابطه با دیدگاه اقتصادی دولت هشتم است چرا که نشان می‌دهد حتی در انتخاب وزیر دوم اقتصاد (صفدر حسینی) که عمری حدود یکسال داشته است جهت‌گیری مشخص اقتصادی (که در بالا تشریح شد) کاملاً مد نظر قرار گرفته است و آن اینکه کاملاً همسو با وزیر اول اقتصاد (طهماسب مظاهری) بوده است.

اما در مورد آقای ناصر خالقی در سمت وزارت کار و امور اجتماعی، ایشان ۱ سال پایانی دولت در این سمت بوده‌اند و سمت وزارت کار و امور اجتماعی در ۳ سال نخست بر عهده آقای سید صفدر حسینی بوده است، تحلیل گفتمان آقای ناصر خالقی (که ۱ سال پایانی دولت عهده دار این سمت بوده‌اند) نشان می‌دهد که رویکرد اقتصادی ایشان به رویکرد راه سوم نزدیک است بر خلاف آقای صفدر حسینی (که ۳ سال نخست عهده دار این سمت بوده‌اند) و دیدگاه اقتصادی ایشان مبتنی بر لیبرالیسم است، اما آنچه که مسلم است این است که غلبه اصلی با دیدگاه آقای سید صفدر حسینی است که سه سال اول در سمت وزارت کار و امور اجتماعی بوده‌اند و نه با آقای ناصر خالقی که تنها یکسال پایانی دولت در این سمت بوده‌اند.

در رابطه با مقطع زمانی (۱۳۸۴-۱۳۸۰) در این پژوهش، که دولت هشتم بر سر کار بوده است، به این جمع‌بندی می‌رسیم که گفتمان موجود در رابطه با رئیس دولت (سید محمد خاتمی) و چهار وزیر ایشان که در حوزه اقتصادی-رفاهی دارای مسوولیت هستند، از جهت اقتصادی رویکرد غالب مبتنی بر لیبرالیسم است و فقط یکی از این چهار وزیر (وزیر تعاون) به شدت با رویکردهای لیبرالی در حوزه اقتصادی مخالف است. از جهت سیاسی نیز رویکرد غالب مبتنی بر لیبرالیسم است. در رابطه با گفتمان سیاسی این دوره به دو نکته دیگر نیز باید اشاره کرد، نکته اول این است که تحلیل گفتمان رئیس دولت (سید محمد خاتمی) نشان می‌دهد که ایشان تلاش بیشتری به برجسته‌سازی و بزرگنمایی رویکردهای سیاسی خود دارند و نه رویکردهای اقتصادی. نکته دوم، در گفتمان این دوره بیشتر شاهد وجود غیریت داخلی هستیم در حالی که در ارتباط با فضای بین‌المللی بیشتر از حسن تعبیرها استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که دولت هشتم در سطح رئیس‌جمهور و وزرا به گفتمانی با کمترین سطح دخالت در اقتصاد گرایش دارد.

منابع

- Babi, E. (2011). Research Methods in the Social Sciences (R. Fazel, Trans.; Vol. I). Samt Publications. (in Persian)
- Baradaran Shoraka, H. R., & Malek-Al-Sadati, S. (2010). Good Governance: The Key to Development in Southwest Asia. Strategy (46), 361. DOI: 20.1001.1.10283102.1387.16.3.2.7
- Bari, N. (2010). Social Welfare (A. Mir-Hosseini & M. Noor-Bakhsh, Trans.). Samt Publications.
- Butler, A. (2008). Hayek's Political and Economic Thoughts (F. Tafazzoli, Trans.). Ney Publishing.
- Ellison, N. (2012). Neoliberalism (A. A. Taj-Maznani & M. Ghasemi, Trans.). In P. Al-Kak, M. May, & K. Rawlingson (Eds.), Social Policy Reference (pp. 144). Imam Sadeq University.
- Fairclough, N. (1990). Critical Discourse Analysis (M. J. Gholamreza Kashi, Fatemeh Shayestepiran, Sh. Bahrapour, P. Izadi, & R. K. R. Z. M. Neistani, Trans.). Media Studies and Research Center Publications.
- Fitzpatrick, Tony (2006), New Welfare Theories, Translator: Hormoz Homayounpour, Publisher: Higher Institute for Social Security Research. (in Persian)
- Giddens, Anthony and Birdsall, Karen (2018), Sociology: Completely Revised and Updated, Translator: Hassan Chavushian, Publisher: Ney Press (in Persian)

- Jomepour, M., & Moeiri, M. (2016). Examining the Conditions for Realizing Sustainable Development in the Context of Partnership between Market and State. National Conference on Theoretical and Practical Study of State-Nation Relations in Iran, Allameh Tabatabaei University.
- Kordoni, R. (2008). Welfare and Constructive Discourse [Master's thesis, Allameh Tabataba'i University, Faculty of Social Sciences].
- Meidari A. (2006). Introduction to Good Governance Theory. *refahj*. 6(22), 261-0. URL: <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-2109-fa.html>
- Meidari, Ahmad and Khaikhahan, Jafar (2004), Good Governance as the Foundation of Development, Publisher: Islamic Consultative Assembly Research Center
- Mohabbat Khan, M. (2014). Democracy and Good Governance in Bangladesh: Are They Compatible. *Millennial Asia*, 5(1), 23-40 .
- Page, R. A. (2012). Social Democracy. In P. Alcock, M. May, & K. Rawlingson (Eds.), *Social Policy Reference* (pp. 175). Imam Sadeq University.
- Powell, M. (2012). Third Way Perspectives. In P. Alcock, M. May, & K. Rawlingson (Eds.), *Social Policy Reference* (pp. 205-206). Imam Sadeq University.
- Safari Shali, R. (2013). A Study of Social Justice Discourse in Post-Islamic Revolution Iranian Governments [PhD Thesis, Allameh Tabatabaei University, Faculty of Social Sciences].
- Santiso, C. (2001). Good governance and Aid Effectiveness: The World Bank and Conditionality. *The Georgetown Public Review*, 7(1), 18 .
- Taylor, G. (2013). *Ideology and Welfare* (H. Mohaghegh Kamal & M. Nosratabadi, Trans.). Sociologists Publications.
- Van Dijk, T. A. (2008). *Studies in Discourse Analysis, from Text Grammar to Critical Discourse Mining* (P. Izadi & Sh. A. Bahrapour, Trans.). Media Studies and Development Office.
- World Bank. (1997). *World Development Report 1997: The State in a Changing World*. O. U. Press. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/518341468315316376/world-development-report-1997-the-state-in-a-changing-world>